

naš aero

6
'84

DNEVI AERA '84

od 3. do 9. septembra

Že peto leto zapored obeležujemo naše DNEVE AERA, tradicionalno povezane z začetki samoupravljanja v naši delovni organizaciji — izvolitvijo prvega delavskega sveta 9. septembra 1950. leta.

Program letošnjih prireditev:

Nedelja, 2. septembra 1984

ob 7. uri — izlet delavcev AERA v neznanu

Ponedeljek, 3. septembra 1984

ob 8.30 — obisk predstavnikov likovne akademije iz Ljubljane v TOZD Kemija Celje

ob 14. uri — otvoritev razstave del naših likovnih umetnikov amaterjev v Muzeju revolucije v Celju

ob 15. uri — pričetek kolesarske akcije

Torek, 4. septembra 1984

ob 18. uri — srečanje upokojencev AERA

ob 19. uri — odbojgarski turnir ženskih in moških ekip v osnovni šoli Slavko Šlander

Sreda, 5. septembra 1984

ob 7. uri — izlet upokojencev na Dolenjsko

od 8. do 10. ure in od 15. do 17. ure — odprta vrata AERA (ogled proizvodnih obratov)

ob 17. uri — šahovski turnir v Kocenovi ulici

Četrtek, 6. septembra 1984

ob 13. uri — svečane seje delavskih svetov v temeljnih organizacijah in delovni skupnosti skupnih služb

od 8. do 10. ure in od 15. do 17. ure — odprta vrata AERA

ob 17. uri — namiznoteniški turnir na Trgu V. kongresa 5

Petek, 7. septembra 1984

ob 13. uri — slavnostna seja delavskega sveta DO AERO

ob 18. uri — zaključek razstave del naših likovnih amaterjev

S prizadevnim sodelovanjem vseh delavcev naše delovne organizacije bodo DNEVI AERA dostojno obeleženi in bodo dali celovito podobo trdne, skupne volje za premagovanje težav in skupnih prizadevanj za uspešen nadaljnji razvoj na vseh področjih našega dela.

naš aero

glasilo kemične, grafične
in papirne industrije celje

celje, avgust 1984

letnik XXIII — številka 6

uredniški odbor

ivanka čater, rado čepič,

slavka hladnik, jože jazbec,

jelka kajtna, vera radič,

miro ribežl, cvetka robas,

tone svetelšek, tone škerbec,

srečko vavričuk, tine žnidar

svet glasila

albina cizej, milena krizman,

vladimira notar, ivica stare,

gregor švab, bojana videnšek

glavna in odgovorna urednica

jelisaveta podgornik

tehnično vodstvo

peter osel

uredili

tone škerbec

oblikovanje naslovne strani

minja bajagić

fotografije

boris trstenjak

tisk

aero, tozd grafika

za tiskarno drago vračun

naslov uredništva
kadrovski in splošni sektor
celje, čuprijska 10

po mnenju republiškega sekretariata za prosveto
in kulturo, št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oproščeno temeljnega davka od prometa
proizvodov

glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.300 izvodov

BOLJŠE DELO IN PRIZADEVANJA STA POGOJA ZA USPEŠNEJŠE GOSPODARJENJE

Po polletnem delu in obračunu rezultatov našega gospodarjenja ugotavljamo, da se naša delovna organizacija srečuje z zelo težkimi trenutki. Samo 227 milijonov dinarjev sredstev, ki smo jih ustvarili za akumulacijo, ne zadošča niti za normalno pokritje povečanih obratnih sredstev, kaj šele, da bi si zagotovili kakršnokoli možnost razvoja.

In kaj je vplivalo na tako nizko dosežene rezultate?

Izredno visok delež celotnega prihodka porabimo že za pokrivanje porabljenih sredstev (surovine, energija, ostali stroški). Neredna proizvodnja, bodisi zaradi rekonstrukcije, bodisi zaradi pomanjkanja surovin, pa povzroča povečevanje stroškov na enoto proizvoda. Vse to pa še zmanjšuje našo konkurenčno sposobnost. Načrtovanega izvoza ne dosegamo. Slaba plačljivost kupcev povzroča, da določen del prodaje ostaja neplačan. Tu so še obresti, za katere plačujemo od 10 do celo 30 % ustvarjenega dohodka. Vse to in še več drugih vplivov bistveno znižuje dosežen delež akumulacije v dohodku, kar se v končni fazi zrcali tudi v višini osebnih dohodkov. Kljub zastajanju rasti naših osebnih dohodkov bistveno prekoračujemo družbeno dogovorjeno možno osebno porabo.

Položaj je še toliko bolj zaskrbljujoč, saj sta temeljni organizaciji Tovarna celuloze in papirja Medvode in Kemija Šempeter poslovali na robu izgube, tozid Kemija Celje pa je ustvarila le minimalna sredstva za poslovni sklad.

Razprave o poslovanju so zaključene, sprejeti so ukrepi za odpravo motenj v poslovanju in odločili smo se, da zapišemo še nekaj razmišljanj za naše prihodnje delovanje.

Zunanji vplivom se ne moremo izogniti, ukrepov gospodarskega sistema ne moremo spreminjati, vse to pa lahko omilimo z usklajenim in smotrnim notranjim delovanjem ter dosežemo boljše rezultate.

Res je, da cene surovin, ki jih uporabljamo v proizvodnji, hitreje naraščajo v primerjavi s prodajnimi cenami naših proizvodov. Ob vsem tem se moramo vključevati v izvoz, kjer veljajo pravila mednarodne konkurence.

In vendar, ali se res na vseh področjih obnašamo racionalno? Ali se ne bi mogli izogniti kakšnemu strošku, ki v določenem trenutku ni nujno potreben? Čeprav bi bila poraba materiala skladna z normativi, ali ne bi ponovno pregledali le-teh? Ali se res ne zgodi, da marsikateri material raje zavržemo kot pa, da bi ga z nekaj dodatnega dela uporabili? Kako so izkoriščene naše zmogljivosti? Kolikšen je »škart«?

To so področja, kjer lahko vsak posameznik nekaj prihrani. V naši delovni organizaciji pa nas je že več kot 2500!

Stroški, oziroma porabljeni sredstva, so samo eden izmed elementov, ki sicer v veliki meri vplivajo na naš poslovni rezultat. Zato se moramo vprašati, če so naši izdelki dovolj kakovostni, kakšno je naše dogovarjanje, kakšni so bili in bodo naporji za zmanjševanje vseh vrst zalog? Bolj usklajeno delovanje vseh temeljnih izvajalskih funkcijah (nabavne, proizvodne in prodajne) mora prispevati odločilnejši delež k boljšim rezultatom.

Danes je denar drag. Obresti, ki jih moramo plačevati za izposojena sredstva (tudi za pokrivanje zalog), nam pobirajo že tako nizko dosežen dohodek. Dodatna sredstva, ki jih namenjamo za pridobivanje nujno potrebnih deviznih sredstev, pa nam prav tako znižujejo poslovne rezultate. Nujnost stalnega izvoza kakovostnih proizvodov je več kot jasna.

Še bi lahko razmišljali o področjih iskanja notranjih rezerv. Veliko jih je zapisanih tudi v naših stabilizacijskih programih. Le uresničiti jih moramo. In to ta-koj. V to nas silijo tudi ocene gospodarskih gibanj v prihodnje.

IZ VSEBINE:

Stran 129—130

Boljše delo in prizadevanja sta pogoja za uspešnejše gospodarjenje

Stran 130—131

Program in plan izgradnje IPIS — RPIS Aero Celje

Stran 132—134

Pregled inovacijske dejavnosti v DO Aero v prvem polletju 1984

Stran 135—138

Srečanje dobitnikov priznanj »INOVATOR '83«

Stran 138—139

Proizvodnja polietilenske pene v DO Aero Celje

Stran 139—140

Projekt skladišča vnetljivih in nevarnih snovi v TOZD Kemija Celje

Stran 140—142

Pridobivanje električne energije

Stran 142—145

Delavec — alkoholik v delovni organizaciji Zdravnikovo pismo

Stran 145—146

Aktivnosti v letu kongresa slovenskih gasilcev Gasilci papirne industrije smo tekmovali

Stran 147—148

Kulturni dogodki

Stran 149—151

Malo za šalo, malo za res

Stran 152

Nagradna križanka

Priloga

Bilten osnovne organizacije ZSMS v DSSS

Čeprav naj bi v Jugoslaviji v drugem polletju dosegli pri usklajevanju porabe z razpoložljivimi sredstvi nekoliko napredek, se bodo nekatera protislovja še poglobila.

Tako lahko pričakujemo neugodne težnje še v pomanjkanju obratnih sredstev, naraščanju povpraševanja na osnovi instrumentov zavarovanja plačil, amortizacija ne bo zadoščala za ohranitev oziroma nadomeščanje osnovnih sredstev, vprašanja in težave z novimi visokimi tečajnimi razlikami še ne bodo razrešene.

Položaj gospodarstva se bo tako še poslabšal, kajti bremena obresti in drugih obveznosti bodo večja od njegove razbremenitve. Celotna menjava s tujino bo nižja od predvidene. Z uresničitvijo dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije zaostajamo, vendar lahko pričakujemo, da bomo še v letu 1984 pripravili spremembe v mehanizmih gospodarskega sistema in gospodarske politike za prvo etapo njegovega izvajanja.

To pa se bo v bistvu izkazalo šele v letu 1985.

V vseh teh, izrazito težkih pogojih sedanjega trenutka se moramo z lastnimi ukrepi in aktivnostmi soočiti tudi v Aeru.

Novi zakoni, družbeni dogovori in odloki veljajo za vse, likvidnost jugoslovanskega gospodarstva je po ocenah Gospodarske zbornice Jugoslavije »v hipu dosegla vrelišče in resno ogroža financiranje enostavne reprodukcije«.

Kaj to pomeni?

V prvi fazi lahko uveljavitev oziroma izvajanje zakona o začasnih prepovedi razpolaganja z delom družbenih sredstev za izplačila osebnih dohodkov neposredno vpliva na višino naših mesečnih akontacij osebnih dohodkov, seveda če ne bomo pravočasno poravnali vseh zapadlih obveznosti. Primanjkljaj kvalitativnih virov za pokrivanje obratnih sredstev že omejuje naša vlaganja v osnovna sredstva na najnižjo možno mero. Nizka akumulativnost oziroma poslovanje posameznih temeljnih organizacij z izrazitimi motnjami na eni strani

in visoka stopnja inflacije na drugi strani povzročata realno upadanje naših osebnih dohodkov. Hitra rast cen osnovnih surovin, ki jim ne sledi porast cen naših gotovih proizvodov, bo še v prihodnosti vplivala na doseženi dohodek.

Ne bi ponovno navajali vseh ostalih vplivov, ki so odločilno posegali v naše gospodarjenje že v prvem polletju letošnjega leta. Pri našem delu v drugi polovici letošnjega leta moramo osvetliti tudi porabo sklada skupne porabe. Čeprav smo o tem že pisali, ponovno poudarjamo, da družbeni dogovor omejuje osebno in skupno porabo skupaj. To praktično pomeni, da se sami odločamo, koliko od razpoložljivih sredstev bomo namenili za osebne dohodke, koliko pa za potrebe skupne porabe.

V naši delovni organizaciji ugotavljamo, da smo v preteklosti namenjali veliko sredstev za potrebe skupne porabe naših delavcev. Tako za potrebe stanovanjske izgradnje pa tudi ostale namene. Tudi primerjave z grupacijami, v katere se razvrščajo posamezne temeljne organizacije, kažejo, da smo za skupno porabo namenjali v povprečju na delavca precej več kot drugod. S takšnim načinom smo dvigovali življenjsko raven naših delavcev.

Izrazito upadanje naše akumulacije, zelo nizko dosežen čisti dohodek in manjša razpoložljiva sredstva za osebne dohodke in skupno porabo, pa od nas zahtevajo skrajno smotro porabo sredstev skupne porabe.

K temu nas navaja tudi v skupščini sprejeti program aktivnosti po uveljavitvi ukrepov za odmrznitev cen in finančno kon-

solidacijo gospodarstva. Ta predvideva »10 odstotno zmanjšanje izplačil iz skladov skupne porabe v letu 1984 glede na leto 1983, pri čemer so izvzeta izplačila za stanovanjske potrebe. Na tak način prihranjena sredstva bi prenesli v naslednje leto, s tem pa bi bilo možno po zaključnem računu za leto 1984 razporediti **ustrezno manj sredstev za sklad skupne porabe in ustrezno več za osebne dohodke.**

Prednost pri izplačilih iz sklada skupne porabe pa bodo tudi v prihodnje imeli regres za topli obrok, regres za letni dopust in solidarnostne pomoči«.

Ze zdaj lahko ugotovimo, da 10 odstotnega znižanja ne bomo mogli doseči, saj že letošnja šestmesečna poraba prekoračuje lanskeletno (celoletno). Na to v veliki meri vplivajo povečani izplačani regresi za letni dopust, pokrivanje primanjkljaja družbene prehrane in popravilo počitniškega doma na Velem Lošinjju.

Vendar pa moramo, kljub temu oziroma prav zaradi tega še bolj skrbno ponovno pregledati vse predvidene izdatke za namene skupne porabe. Zavedati se moramo, da lahko ima vsak prihranjeni dinar pri izdatkih skupne porabe v letošnjem letu vpliv na naše osebne dohodke. Tudi to je eden izmed načinov, kako zmanjšati upadanje naših realnih osebnih dohodkov.

To bi bilo le nekaj razmišljanj o nujnosti smotrnega in prizadejnejšega obnašanja vsakega delavca v naši delovni organizaciji. Seveda pa obstajajo še druge možnosti, tudi na drugih področjih. Razmišljajmo o njih in jih uresničujmo!

Milena Brezigar

PROGRAM IN PLAN IZGRADNJE IPIS – RPIS AERO CELJE

1. UVOD

IPIS — NOV PROJEKT AERA smo zapisali v NAŠ AERO št. 9, leta 1983. Mnogi v AERU se sprašujejo, kako poteka delo na tem projektu. Zato v nadaljevanju podajamo poročilo o dosedanjem delu.

2. IZDELAVA PROGRAMA IN PLANA IZGRADNJE IPIS

Služba organizacije poslovanja, Poslovni informacijski sektor in Računalniški center smo v sodelovanju s sodelavcema inštituta VEKŠ izdelali v juniju 1984 PRO-

GRAM IN PLAN IZGRADNJE IPIS — RPIS AERO CELJE.

Za izdelavo programa in plana izgradnje IPIS — RPIS AERO so bile izvedene naslednje aktivnosti:

- delovni razgovor za vse strokovne in vodstvene delavce AERA na temo:

Organiziranje izgradnje informacijskih sistemov — junij 1984.

- izvedba seminarjev z delovnimi razgovori za člane kolegija in strokovnih delavcev na temo: Programska zasnova IPIS AERA in sicer:

- ... poslovni svet DO AERO,
- ... kolegij DSSS DO AERO,
- ... kolegij TOZD Tovarna celuloze in papirja — junij 1983,

- priprava za posnetke stanja — sept., okt. 1983,

- metodologija za posnetke stanja

osnova seminar: Organiziranje dokumentacije — november 1983,

- formiranje timov za posnetke stanja — november 1983,

- posnetki stanja in sicer:

- planiranje in analize plana,

- nabava / uvoz,

- prodaja / izvoz,

- razvoj (operativni in centralni),

- proizvodnja (TOZD Kemija Celje, TOZD Kemija Šempeter, TOZD Grafika),

- transportno — skladiščno poslovanje,

- obračun stroškov in uspeha,

- posnetki AOP obdelava — november 1983,

- januar 1984,

- sistem analiz — marec—maj 1984,

- oblikovanje projektov za program IPIS — RPIS AERO — maj — junij 1984,

- izdelava programa in plana projektov izgradnje IPIS — RPIS AERO — junij 1984.

Pri posnetkih stanja in analizi je sodelovalo naslednje število delavcev:

• zunanji svetovalci	2
• vodja projekta AERO	1
• pomočnik vodje projekta AERO	2
• organizator — svetovalec AERO	2
• vodje timov za posnetke	12
• člani timov	24
• administrativna dela	2
skupno	45

3. POSNETKI STANJA IN ANALIZE ZA IZDELAVO PROGRAMA IN PLANA IPIS — AERO

Osnova za posnetke stanja je bila metodologija — »Organiziranje dokumentacije«, predstavljena celotnemu timu AERA za posnetke stanja. Posnetki stanja so kot zbirni material zbrani v štiriindvajsetih rednikih v službi organizacije poslovanja.

Analiza posnetkov stanja je bila izvedena po metodologiji — »Analiza posnetka in ocena sedanje organiziranosti«. Analize posnetkov so kot zbirni material zbrani v petnajstih rednikih v službi organizacije poslovanja.

Projekt IPIS — AERO po programu zajema naslednje projekte:

1. ciljni projekti:

1.1. Interaktivnost in organiziranje,

1.2. Izgradnja baze podatkov AERA,

1.3. Izgradnja RPIS z vrha,

1.4. Model razvoja AERA.

2. Pripravljalni organizacijski projekti:

2.1. Organiziranost informatike v AERO,

2.2. Kadri,

2.3. Obračun stroškov in uspeha,

2.4. Izdelava modela upravljanja proizvodnje TOZD Kemija Celje,

2.5. Izdelava modela upravljanja proizvodnje TOZD Kemija Šempeter,

2.6. Izdelava modela upravljanja proizvodnje TOZD Grafika.

3. Pripravljalni izvedbeni projekti:

3.1. Nova strojna oprema,

3.2. Celovit razvoj na ravni DSSS AERO,

3.3. Raziskovalno razvojna dejavnost,

3.4. AERO inženiring,

3.5. Projektna organiziranost,

3.6. Planiranje,

3.7. Nabava in uvoz.

4. Izvedbeni programski projekti, ki predstavljajo predvidene končne rezultate programa IPIS — RPIS AERO:

4.1. RPIS upravljanje proizvodnje Kemija,

4.2. RPIS upravljanje proizvodnje Grafika,

4.3. RPIS Razvoj,

4.4. RPIS Planiranja.

Vsak od naštetih projektov je definiran z:

- namenom,
- cilj v zvezi z IPIS,
- kratko vsebino,
- načinom izvedbe,
- zaporednostjo za TOZD DO AERO.

4. PROJEKTI TEKOČIH APLIKACIJ

Istočasno pa ob izdelavi PROGRAMA IN PLANA IZGRADNJE IPIS — AERO tečejo tudi tekoče naloge, ki predstavljajo sprotne rezultate programa IPIS — RPIS AERO. To so projekti sprotnih aplikacij:

1. Prodajni računalniško podprti informacijski sistem,

2. Sistem označevanja (nomenklatura materialov, polizdelkov in izdelkov),

3. Materialno poslovanje — interaktivna verzija,

4. Sistem za analizo in razvoj sestavnih,

5. Prenos obstoječih aplikacij.

5. ZAKLJUČEK

Razvojni svet je na svoji 16. seji, 2. julija 1984, sprejel sklep, da se v jesenskem roku preuči celotni projekt IPIS AERO.

Informacijo za NAŠ AERO je v imenu tima IPIS pripravil Jani Kobal, vodja SOP.

O nadaljnjem delu in aktivnostih bomo poročali v naslednjih številkah našega glasila.

**naš
aero**

PREGLED INOVACIJSKE DEJAVNOSTI V DO AERO CELJE V PRVEM POLLETJU 1984

V prvem polletju 1984 smo v naši delovni organizaciji evidentirali 107 inovacijskih predlogov, dosežena pa je bila gospodarska korist v višini 14,065.826,85 din. V primerjavi z rezultati inovacijske dejavnosti v enakem obdobju lani ugotavljamo pozitiven premik v množičnosti, pri kakovosti posameznih inovacijskih predlogov in višini gospodarske koristi pa ostajamo na isti ravni oziroma beležimo rahlo nazadovanje.

V prvem polletju 1984 je 84 delavcev v Aero prijavilo 16 tehničnih izboljšav, 35 koristnih predlogov, 19 inovacijskih predlogov je bilo zavrženih, 37 pa je še neopredeljenih (so v postopku).

Od enainpetdesetih ocenjenih inovacijskih predlogov je v proizvodnji realiziranih 39, ostali pa

so še v fazi realizacije, ki pri nekaterih zahteva večji čas obdelave.

Po številu predlogov je na prvem mestu TOZD Kemija Celje, ki ima prijavljenih 55 inovacijskih predlogov, od teh je 23 pozitivno ocenjenih, 13 zavrženih, 19 pa jih je še v postopku.

V TOZD Kemija Šempeter je bilo prijavljenih 9 inovacijskih predlogov, ki so še vsi v postopku.

V TOZD Grafika je bilo prijavljenih 38 predlogov, 24 je pozitivno ocenjenih, 6 zavrženih, 8 pa jih je še v postopku.

V TOZD Tovarna celuloze in papirja Medvode so bili prijavljeni 4 inovacijski predlogi, ki so vsi pozitivno ocenjeni.

V Delovni skupnosti skupnih služb je bil prijavljen en inovacijski predlog, ki pa je še v po-

stopku. Med inovatorji je iz DSSS deset delavcev, ki so prijavili novacijske predloge, ki so uporabni v temeljnih organizacijah. Med inovacijskimi predlogi je v tem obdobju vse več takih, ki so rezultat skupinskega dela.

S časovnim potekom ocenjevanja posameznih predlogov smo po podatkih iz analize sicer lahko zadovoljni, vendar vse več težav povzroča nespoštovanje rokov za sklic strokovnih komisij. Podatek, da je v postopku še 37 predlogov (34,6 odstotkov), ni obetaven in kaže, da bomo morali na tem področju nekaj spremeniti.

Upamo, da se bo z novim Pravilnikom o inovacijah položaj izboljšal, gotovo pa bo potrebno tudi več sodelovanja vodstev naših temeljnih organizacij.

Angelca Hudej

ANALIZA INOVACIJSKE DEJAVNOSTI V DO AERO V OBDOBJU OD 1. JANUARJA DO 30. JUNIJA 1984

I. Število predlogov:

V prvem polletju 1984 je 84 delavcev DO Aero prijavilo 107 inovacijskih predlogov, ki so v tabeli prikazani po vrstah inovacij, skupaj z zavrženimi in predlogi, ki so še v postopku:

Vrsta inovacijskega predloga	Število	Struktura
Izum	—	—
Tehnična izboljšava	16	14,9 %
Koristni predlog	35	32,7 %
Še v postopku (neopredeljeno)	37	34,6 %
Zavrženo	19	17,8 %
Skupaj	107	100 %

Realiziranih inovacijskih predlogov je 39 (od 51 pozitivno ocenjenih) ali 76,5 odstotkov; od vseh prijavljenih pa 36,5 odstotkov.

Naslednja tabela prikazuje strukturo inovacij glede na možnega uporabnika oziroma glede na ocenitve komisij:

TOZD oziroma DSSS potencialni uporabnik	Štev. predlogov	Pozitiv. ocenjeni	Zavrjnjeni	V postopku
TOZD Kemija Celje	55	23	13	19
TOZD Kemija Šempeter	9	—	—	9
TOZD Grafika	38	24	6	8
TOZD Medvode	4	4	—	—
TOZD Trženje	—	—	—	—
DSSS	1	—	—	1
Skupaj	107	51	19	37

II. Število avtorjev inovacij

V prvem polletju 1984 je 91 delavcev naše DO prijavilo 107 inovacijskih predlogov. Pregled teh avtorjev po TOZD oziroma DSSS je prikazan v naslednji tabeli:

TOZD oziroma DSSS	Število	Struktura
Kemija Celje	33	39,2 %
Kemija Šempeter	6	7,1 %
Grafika	26	31,0 %
Medvode	8	9,5 %
Trženje	1	1,2 %
DSSS	10	12,0 %
Skupaj	94	100 %

Kvalifikacijska struktura avtorjev inovacijskih predlogov je naslednja:

Strokovna izobrazba	Število	Struktura
Visoka	13	15,4 %
Višja	6	7,1 %
Srednja	28	33,4 %
VK in KV	29	34,6 %
PK in NK	8	9,5 %
Skupaj	84	100 %

III. Časovni potek ocenjevanje inovacij

V spodnji tabeli je prikazana analiza celotnega časovnega poteka ocenjevanja inovacijskih predlogov po fazah ocenjevanja (brez TOZD Tovarna celuloze in papirja Medvode):

Faza ocenjevanja	Časovno obdobje v koledarskih dneh		
	minimalno	povprečno	maksimalno
Od prijave inovacije do izdaje naloga strokovni komisiji za ocenitev	—	2	25
Od izdaje naloga strokovni komisiji do njenega sklepa o ocenitvi	3	15	78
Od sklepa strokovne komisije do sklepa komisije za inovacije TOZD (DSSS) oz. do sklepa DS	7	23	141

IV. Čista gospodarska korist

V tabeli št. 1 je prikazana čista gospodarska korist po posameznih TOZD iz tistih inovacijskih predlogov, ki so bili prijavljeni v prvem polletju 1984, in v tabeli št. 2 iz tistih, ki so bili prijavljeni v prejšnjih obdobjih ter v tabeli št. 3 za vse inovacijske predloge skupaj:

Tabela št. 1

TOZD oziroma DSSS	Gospodarska korist v din
TOZD Kemija Celje	1,016.518,30
TOZD Kemija Šempeter	—
TOZD Grafika	1,855.642,90
TOZD Medvode	—
TOZD Trženje	—
DSSS	—
Skupaj	2,872.161,20

Tabela št. 2

TOZD oziroma DSSS	Čista gospodarska korist v din
TOZD Kemija Celje	724.467,35
TOZD Kemija Šempeter	—
TOZD Grafika	4,429.477,60
TOZD Medvode	6,039.720,70
TOZD Trženje	—
DSSS	—
Skupaj	11,193.665,65

Tabela št. 3

TOZD oziroma DSSS	Čista gospodarska korist v din
TOZD Kemija Celje	1,740.985,65
TOZD Kemija Šempeter	—
TOZD Grafika	6,285.120,50
TOZD Medvode	6,039.720,70
TOZD Trženje	—
DSSS	—
Skupaj	14,065.826,85

V. Nadomestila in akontacije

V spodnji tabeli so prikazana nadomestila in akontacije za inovacijske predloge, ki so bili prijavljeni in pozitivno ocenjeni v prvem polletju 1984 ter nadomestila za tiste inovacijske predloge, ki so bili prijavljeni in pozitivno ocenjeni v prejšnjih obdobjih, v letu 1984 pa je bila izračunana gospodarska korist:

Vrsta nadomestila oziroma akontacije	Število inovacij	Nadomestilo v din
Nadomestila za tehnične izboljšave z izračunano gospodarsko koristjo	8	239.374,05
Nadomestila za koristne predloge z izračunano gospodarsko koristjo	5	141.073,15
Nadomestila za tehnične izboljšave z nedoločeno gospodarsko koristjo	8	82.610,55
Nadomestila za koristne predloge z nedoločeno gospodarsko koristjo	23	103.133,30
Akontacije za tehnične izboljšave	6	30.040,20
Akontacije za koristne predloge	7	11.682,30
Skupaj	57	107.913,55

Vsa nadomestila in akontacije skupaj din 607.913,55 predstavljajo 4,4 % izračunane gospodarske koristi. Nadomestila za izkoriščanje tehničnih izboljšav in koristnih predlogov z izračunano gospodarsko koristjo, ki znašajo 380.447,20 din pa predstavljajo 2,8 odstotka celotne gospodarske koristi.

SREČANJE DOBITNIKOV PRIZNANJ »INOVATOR '83«

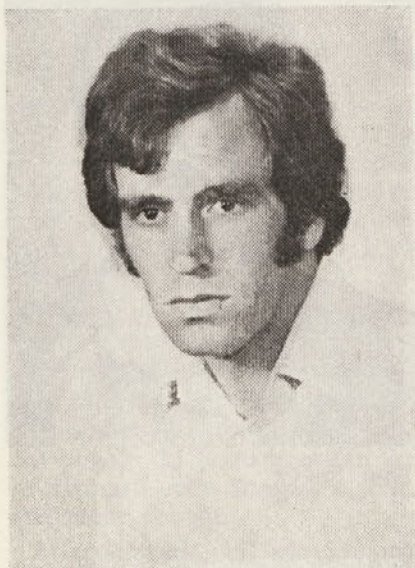
Vodstvo naše delovne organizacije in DIATI Aero sta 25. julija pripravila srečanje z letošnjimi dobitniki občinskih priznanj »INOVATOR '83« in priznanja RAST YU '84.

Direktor DO Aero, Milan Zupančič, je prisrčno pozdravil naše nagrajence in poudaril uspešna prizadevanja ter pomen dela na inventivnem področju. Družbena priznanja so gotovo še dodatna spodbuda za široko in tvorno akcijo tudi v prihodnje! Zvone Mratinkovič, predsednik DIATI Aero se je zahvalil za pomoč in spodbude vodstvu naše delovne organizacije in začel dobre rezultate tudi pri nadaljnjem delu.

Posebne čestitke so bile namenjene našima sodelavcema, Marjanu Ferležu in Zvonetu Mratinkoviču, ki sta na letošnji 12. jugoslovanski razstavi izumov, tehničnih izboljšav in novosti — RAST YU na Reki prejela bronasto plaketo z diplomom za inovacijski dosežek — Vakuumska destilacijska naprava. Priznanje jima je izročil direktor naše DO, Milan Zupančič. Na srečanju so se zbrali inovatorji iz vseh naših temeljnih organizacij, saj so tudi v občinah Žalec in Ljubljana-Siška podelili priznanja za delo na inventivnem področju.

Tokrat predstavljamo dobitnike priznanj iz naših celjskih temeljnih organizacij, v prihodnji številki našega glasila pa bomo namenili prostor sodelavcem — inovatorjem iz tozdov Kemija Šempeter in Tovarna celuloze Medvode.

Plaketo INOVATOR Celja in nagrado sta letos prejela Mirko Babovič in Milan Svetelšek.

Mirko Babovič

Avtorja sta prijavila inovacijski pregled — Previjalno-razrezni stroj, ki je bil opredeljen kot tehnična izboljšava.

S preureditvijo starega odpisane Gallusovega anilinskega stroja v previjalno-razrezni stroj je bil omogočen razrez in previjanje širšega papirja (380 mm) naenkrat. Optično čitalo omogoča točno štetje etiket in tako ne prihaja več do reklamacij zaradi števila etiket na roli. Večja je tudi produktivnost, ker se naenkrat previja cela rola širine 380 milimetrov (prej se je lahko previjala le rola maksimalne širine 160 milimetrov).

Milan Svetelšek

Cisti prihranek, dosežen z uporabo te tehnične izboljšave je v letu 1983 znašal 1,594.936 din. Avtorja sta prejela ustrezno nadomestilo.

Med inovatorji množične inventivne dejavnosti so priznanja in nagrade prejeli: Žarko Samec, Mirko Škorc, Ludvik Gajšek, Mirko Babovič in delavec Tovarne kovinske galanterije iz Ljubljane, Anton Fliser.

Avtorji so prijavili novacijski predlog — Zamenjava netov na Fortuni 200, ki je bil opredeljen kot tehnična izboljšava.

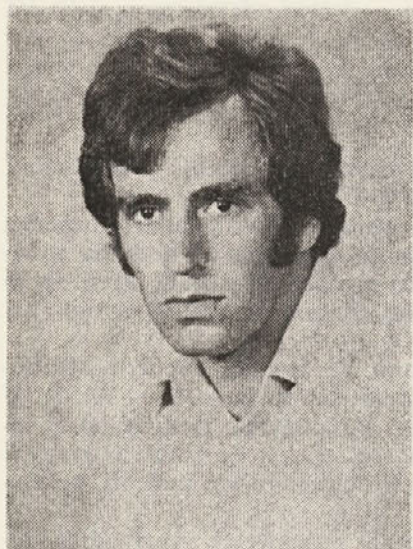
Avtorji so prejšnje nete, ki so bili iz uvoženega materiala, nadomestili z neti iz domačega alu-materiala. Istočasno je bila opravljena tudi preureditev stro-

Žarko Samec

Mirko Škorc

Mirko Babovič

Emil Knez

Martina Konkolič

ja tako, da je sposoben zaznati alu-material.

Čisti prihranek, dosežen z uporabo te tehnične izboljšave, je v letu 1983 znašal 1,961.770 din. Avtorji so prejeli ustrezno nadomestilo.

Milena Kukovič

Ivan Raček

Ludvik Gajšek

V skupini razvojno-raziskovalnih delavcev so prejeli diplome in nagrade: Emil Knez, Milena Kukovič, Milena Žnidar, Martina Konkolič, Ivan Raček in Franc Škorjanc.

Raziskovalna skupina je razvila mikrokapsule za izdelavo običajnih in Selfcontained samokopirnih papirjev.

V nadaljevanju objavljamo prispevek o mikrokapsuliranju avtorja Emila Kneza.

Milena Žnidar

Franc Škorjanc

PO ŠESTIH LETIH PROIZVODNJE AC PAPIRJA IMA AERO LASTNO TEHNOLOGIJO PROIZVODNJE MIKROKAPSUL

O mikrokapsuliranju smo v našem glasilu že pisali (št. 8/82). Skupina razvojno-raziskovalnih delavcev (Emil Knez, Milena Kukovič, Milena Žnidar, Martina Konkolič, Ivo Raček, Franc Škorjanc) je ob dnevu samoupravljalcev dobila priznanje in nagrado — »Inovator Celje 1983« — za razvoj mikrokapsul za samokopirne papirje.

V letu 1983 se je postopek za pripravo mikrokapsul iz laboratorija prenesel v večji obseg — na 200-litrsko napravo. Iz procesne tehnike je znano, da vsak nov postopek pri prenosu iz laboratorija v proizvodnjo spremlja vrsta problemov, ki jih teoretično ni mogoče rešiti. Zato tudi ni možen takojšen prehod iz litrske čaše na npr. 5000 kg napravo. V našem primeru smo iz laboratorijskega postopka prešli na 10 in kasneje na 200-litrsko napravo, tako da je bil faktor povečevanja 20, kar je v primerjavi z normalnimi povečavami (10-krat) precej. Poudariti moramo, da 200-litrška naprava ni bila kupljena za takšno delo in smo jo morali preurediti. Kljub temu pa še ostajajo nekatere faze procesa improvizirane, npr. dodajanje posameznih komponent.

Omenjena naprava je v obratu barv — tozdu Kemija Celje.

S poskusno proizvodnjo 15 ton mikrokapsul s 37 odstotki suhe snovi (do junija) smo določili pogoje, ki bodo potrebni pri proizvodnji mikrokapsul v industrijskem obsegu.

Mikrokapsule, ki smo jih proizvedli na že omenjeni napravi, smo preizkušali na AC stroju (trije poskusi), večina pa je bila porabljena za proizvodnjo enoslojnega SC papirja.

Po kakovosti so naše mikrokapsule enakovredne uvoženim od firm Bayer in BASF, izračun pa pokaže, da so doma proizvedene mikrokapsule za najmanj 2,5 DM/kg cenejše od uvoženih. Pri letni porabi 300 ton mikrokapsul za SC papirje prihranek znaša 750.000 zahodnonemških mark.

Surovine za proizvodnjo mikrokapsul so domače, posebni emulgator in oljna barva, ki je v strukturi cene najvažnejša postavka, pa uvožena. Omenjeni iz-

račun kaže, da je bistveno ceneje uvažati surovine in jih oplemenititi z lastnim znanjem, kot pa kupovati gotov izdelek.

Postopek za izdelavo mikrokapsul se bistveno razlikuje od postopka, ki se uporablja pri redni proizvodnji AC (Nashua). Nekateri avtorji imenujejo nove mikrokapsule, sintetske ali mikrokapsule tretje generacije. Mikrokapsule, ki jih uporabljamo v redni proizvodnji AC, spadajo v drugo generacijo.

Bistvo postopka je prisotnost posebnega emulgatorja, ki omogoča da se ustrezna smola utrjuje samo okoli emulgiranih oljnih kapljic in ne po celi masi.

Drugo bistvo našega postopka je še dodatek posebnih kemikalij v oljno barvo. Te kemikalije s svojimi fizikalno-kemijskimi lastnostmi omogočajo boljše naganje smole na oljne delce.

Mikrokapsule ni mogoče dolgoročneje proizvajati na obstoječi napravi, zato bo potrebna nabava posebne posode za mikrokapsuliranje — reaktor.

Nove mikrokapsule se od mikrokapsul iz redne proizvodnje razlikujejo v naslednjem:

— za steno je uporabljena samo sintetska snov;

— ko mikrokapsule zapuste reaktor, so dokončno utrjene;

— višji odstotek suhe snovi (37 odstotkov proti 24 odstotkom) pri enaki ali nižji viskoznosti;

— viskoznost mikrokapsul se s staranjem praktično ne spreminja, kar omogoča komercialno prodajo;

— boljša toplotna obstojnost in obstojnost proti topilom.

Slaba lastnost sintetskih mikrokapsul v primerjavi z Nashua mikrokapsulami je manjša odpornost proti drgnjenju (test brisanja), poudariti pa moramo, da naše mikrokapsule niso slabše od uvoženih.

Na jugoslovanskem trgu se in se še bodo poleg Aera pojavljali drugi proizvajalci samokopirnih papirjev. Zato smo postopek za pripravo mikrokapsul prijaviли Zveznemu patentnemu uradu z zahtevami za patentno zaščito, odločili pa se bomo tudi za patentno zaščito v nekaterih evropskih državah.

V Aeru imajo razvite mikrokapsule poseben pomen pri proizvodnji enoslojnih kopirnih papirjev (SC), saj smo s tem razvojem presegli kupljeno znanje, ki nam ga je dala firma Nashua in znanje, ki smo ga sproti plačevali firmama Bayer in BASF prek nakupa gotovih sintetičnih mikrokapsul.

Želja raziskovalcev je, da se v čim krajšem času s srednjeročnim programom razvojnega dela oblikuje načrtovani obrat za proizvodnjo mikrokapsul. (Začetek tega obrata bo nabava večjega reaktorja). Namen raziskovalne naloge ni bil le razviti mikrokapsule za posodobitev proizvodnje samokopirnih papirjev, ampak ustvariti na osnovi lastnega znanja novo razvojno jedro v Aeru. Razvita tehnologija omogoča proizvodnjo suhih mikrokapsul in mikrokapsuliranje različnih substanc (pesticidov, arom), velik spekter različnih kopirnih sistemov npr. papir z barvilom v papirni masi. Če to znanje dopolnimo s kupljeno tehnologijo in še z vsaj dvema novima tehnikoma mikrokapsuliranja, ocenjujemo da bomo naredili dovolj za utrditev novega razvojnega jedra v Aeru. To pa bo naša naloga v naslednjem srednjeročnem obdobju.

Kot zanimivost omenimo še to, da smo pri zasledovanju patentne literature odkrili, da se pri firmi Bayer ukvarja z mikrokap-

suliranjem osemnajst raziskovalcev (doktorjev znanosti).

Verjetno vsi raziskovalci niso tudi nosilci patentov in je zato število najbrž še večje.

Pričakujemo, da bo tržna realizacija domačega proizvoda pokrila vlaganje v nadaljnje raziskave, če bomo v te vlagali sredstva, ki jih dobimo kot čisto go-

spodarsko korist pri zamenjavi uvoženih sintetskih mikrokap-sul z domačimi.

Razvojna služba

PROIZVODNJA POLIETILENSKE PENE V DO AERO CELJE

Zaradi vse večjega pomanjkanja osnovnih surovin so se v delovni organizaciji Aero Celje odločili, da svoj razvoj usmerijo tudi na področje izdelave osnovnih surovin. Ker v proizvodnji uporabljajo veliko uvoženih surovin, poskušajo z izdelavo osnovnih repromaterialov zmanjšati svoj uvoz in tako prihraniti precejšen del deviznih sredstev.

Po marketinški analizi tržišča so v Aeru ugotovili, da bi veljalo razviti osnovni nosilec za proizvodnjo nekaterih samolepilnih materialov. Ti materiali, katerih osnova je polietilenska pena, so se v Aeru že proizvajali, vendar jih zaradi pomanjkanja deviznih sredstev ni več v prodaji.

Proizvodnja polietilenske pene kot osnovnega materiala za te izdelke, je bila obetavna tudi zato, ker se lahko uporablja na različnih področjih. Z analizo so ugotovili, da ga lahko uporabljajo tudi druge delovne organizacije v Jugoslaviji, na področju izolacij, embalaranja zahtevnih inštrumentov, kot podloga za zamaške itd. Vsi uporabniki so pokazali velik interes, saj morajo omenjeni material uvažati.

Po večletnem delu je skupina raziskovalcev, ki jo je vodil Marjan Grašič, iz raziskovalne enote te delovne organizacije razvila postopek za izdelavo polietilenske pene. Pri izdelavi zahtevne tehnologije so pritegnili Inštitut Boris Kidrič v Ljubljani, Klimo iz Celja in več drugih delovnih organizacij s področja priprave in predelave surovin.

Rezultat raziskav je naprava za proizvodnjo polietilenske pene, ki so jo Aerovi raziskovalci razvili z lastnim znanjem. Naprava je bila zgrajena s pomoč-

Marjan Grašič

jo nekaterih domačih delovnih organizacij in so jo že uspešno preizkusili.

Tako lahko zdaj v Aeru izdelujejo polietilensko upenjeno folijo različnih debelin in upenitev. Folijo so že testirali in je po kakovosti enakovredna uvoženemu proizvodu.

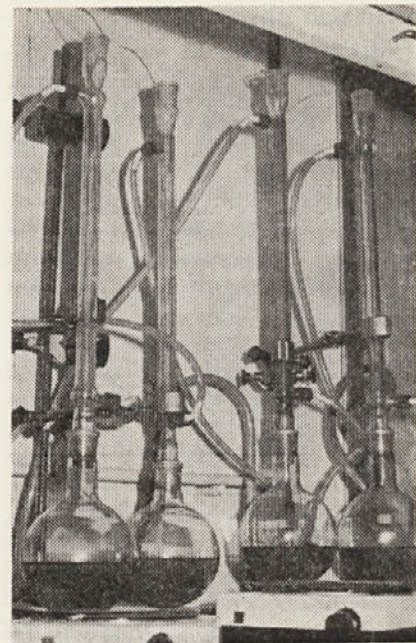
Po predstavitvi naprave za proizvodnjo polietilenske pene smo se pogovarjali z raziskovalcem Marjanom Grašičem, ki je povedal:

»Proizvodnja upenjene folije je zahtevala koordinacijo strokovnjakov zelo različnih profilov, saj se postopek prične pri osnovnem polietilenu, ki ga je potrebno z določenimi dodatki predelati v folijo. Pri izvedbi tehnologije smo naleteli na probleme zastarelosti predelovalnih strojev, zato smo morali izvesti več

rekonstrukcij, ki zdaj zagotavljajo kakovosten proizvod. Napravo za proizvodnjo polietilenske pene smo izdelali iz domačih delov, imeli pa smo seveda precej težav tudi zaradi pomanjkanja le-teh na domačem tržišču. Zdaj, ko je stroj pripravljen za proizvodnjo, smo na vse težave že skoraj pozabili.

Naša naloga v tem trenutku je, da bo novi proizvod kakovosten in da bo v naših proizvodih čimpreje našel pot do kupca.

Ob zaključku zahtevne naloge bi se rad zahvalil tudi svojim sodelavcem, ki so mi pomagali pri uresničitvi tega dela, zlasti Jožetu Hrovatu za izvedbo konstrukcije naprave, tovarišema Prodanu in Počkaju iz delovne organizacije Klima Celje za izvedbo klima delov, Cvetu Rakiti in Editi Klemenčič pa za pomoč pri izvedbi tehnologije.«

PREDSTAVITEV USPEŠNEGA DELA

Po uspešnem zaključku raziskav na energetskem programu, ki je bil ena izmed prednostnih nalog naše raziskovalne enote, so nosilci tega zahtevnega dela

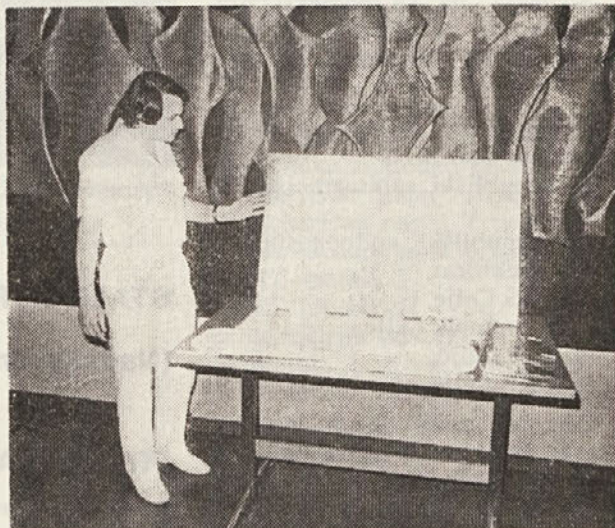
predstavili rezultate.

11. julija so pripravili strokovno predavanje in prikazali proces proizvodnje polietilenske folije.

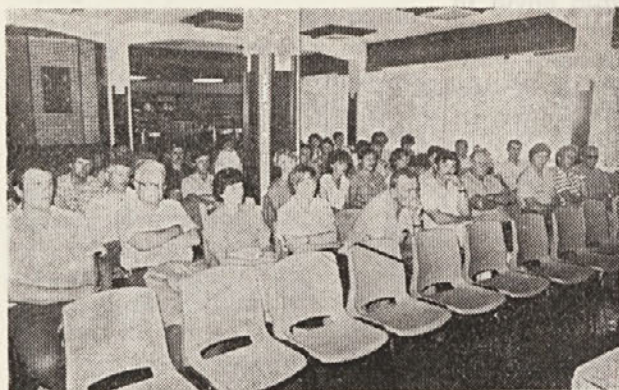
Po predstavitvi so gostom in sodelavcem omogočili tudi ogled proizvodnega procesa na polindutrijski napravi v obratu jasnit v celjski Kemiji.

Direktor DO Aero, Milan Zupančič, predstavlja delo v naši razvojni enoti

Marjan Grašič prikazuje rezultate

Gosti in sodelavci na predstavitvi

Med ogledom nove naprave

PROJEKT SKLADIŠČA VNETLJIVIH IN NEVARNIH SNOVI V TOZD KEMIJA CELJE

Ze v prejšnji številki našega glasila smo posredovali nekaj informacij o gradnji skladišča vnetljivih in nevarnih snovi v tozdu Kemija Celje, tokrat pa bi bralce seznanili z delom pred pričetkom gradbenih del.

Po vključitvi izgradnje skladišča v srednjeročni plan oziroma

plansko leto 1984 in odobritvi sredstev za pripravljala dela smo se povezali z Zavodom za planiranje in izgradnjo Celja ter pričeli iskati ustrezne lokacijske rešitve.

Po pridobljeni lokacijski dokumentaciji, ki obsega vrsto soglasij in mnenj ustreznih občin-

skih in republiških organov ter ustanov, smo pri upravnem organu celjske občine dobili lokacijsko dovoljenje s pogoji, pod katerimi je dovoljena izgradnja skladišča. Na osnovi dovoljenja in pogojev smo skupno s Pro-

jektivnim ateljem iz Ljubljane, ki je pooblaščen za izdelavo takšnih projektov, izdelali načrt za pridobitev gradbenega dovoljenja oziroma izvedbo. Občinski upravni organ, ki je pristojen za izdajo gradbenega dovoljenja, je s svojim razpisom določil pristojne republiške in občinske inšpekcijske službe, od katerih je bilo potrebno pridobiti soglasja.

Soglasja, da so projekti pravilni in da so skladni z vsemi predhodnimi zahtevami, so izdali:

- republiški sekretariat za požarno varnost,
- republiški sanitarni inšpektorat,
- republiški vodnogospodarski inšpektorat,
- DES Celje,
- Komunala Celje,
- PTT Celje,
- OKS Celje.

Pridobiti smo morali tudi soglasje banke in regionalne gospodarske zbornice o upravičenosti naložbe. Investitor je pridobil tudi potrdilo o izločenih finančnih sredstvih. Vso omenjeno dokumentacijo smo morali dostaviti občinskemu upravnemu organu, ki je 11. maja 1984 izdal gradbeno dovoljenje.

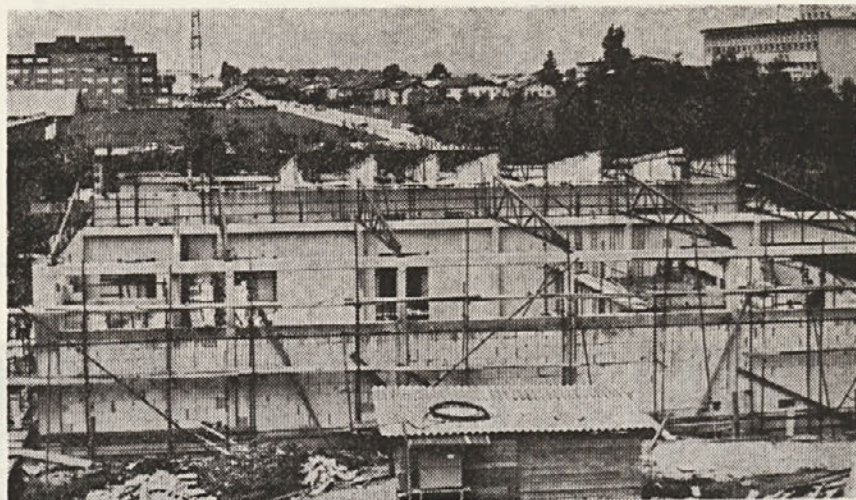
Izbrani izvajalec del je takoj pričel z gradnjo, saj je rok, določen za izgradnjo, sedem mesecev, dela pa se lahko opravljajo le v času, ko ni zmrzali ali snežnih padavin.

Dela doslej potekajo po terminskem načrtu, čeprav je izvajalcu s pomočjo investitorja le s skrajnimi naporii uspelo zagotoviti ustrezne materiale za gradnjo, ker je naše tržišče s specialnimi materiali (nerjavna jekla, električne naprave v zahtevni protieksplzijski izvedbi, specialne antistatične obloge in tudi ostali gradbeni materiali — cement, barve itd.) v tem času zelo slabo založeno ali pa jih celo ni moč dobiti.

Vsi udeleženci pri izvajanju del upamo, da bomo tudi v prihodnje obvladovali težave in tako dokončali naložbo do predvidenega roka.

Služba investicij

naš aero 140

Posnetek med gradnjo v prvi polovici avgusta

STALNO VPRAŠANJE — ENERGIJA

(Nadaljevanje)

PRIDOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Termoelektrarne

Nenehno naraščanje porabe električne energije zahteva tudi stalno skrb za gradnjo novih in večjih energetskih virov. Precejšen delež pri proizvodnji električne energije imajo prav termoelektrarne.

V Jugoslaviji, in Sloveniji še posebej, je proizvodnja električne energije prav v termoelektrarnah kar velika, saj so hidropotenciali že ali izkoriščeni ali pa so zaradi večnega pomanjkanja sredstev nedograjeni.

V »zlato dobi« nafta so bile mnoge termoelektrarne zgrajene na takrat ceneni mazut, danes pa — ne obratujejo. Energetska — oziroma naftna kriza je mnogo prepozno predramila odgovorne na tem področju, da je najcenejša energija pridobljena iz klasičnih goriv ter na mestu črpanja. Termoelektrarna naj premož troši čim bližje rudnika, prenos energije pa naj se izvede po daljnovodih. Le tam, kjer se opravlja kombinirana proizvodnja pare in električne energije, naj se gorivo dovaža.

Goriva (premog, mazut, plin, les in lesni ter drugi odpadki) iz gorevajo v velikih kuriščih parnih kotlov, kjer se tvori para, ki poganja parne turbine, le-te pa

generatorje. Dobljena električna energija se pretransformirana prek daljnovodov dovaja porabnikom — industriji in gospodinjstvom.

Sam proces priprave goriv ter dovajanje je običajno izveden avtomatsko. Pri premožu je predhodno opravljeno sušenje in mletje, pri mazutu pa predgrevanje in razprševanje. Ves proces izgorevanja ter pridobivanja pare je posebej nadzorovan iz komandnega prostora. Deli kotelnih, turbinskih, pomožnih in elektronaprav so močno toplotno obremenjeni, zato nastanejo tudi pogoste okvare.

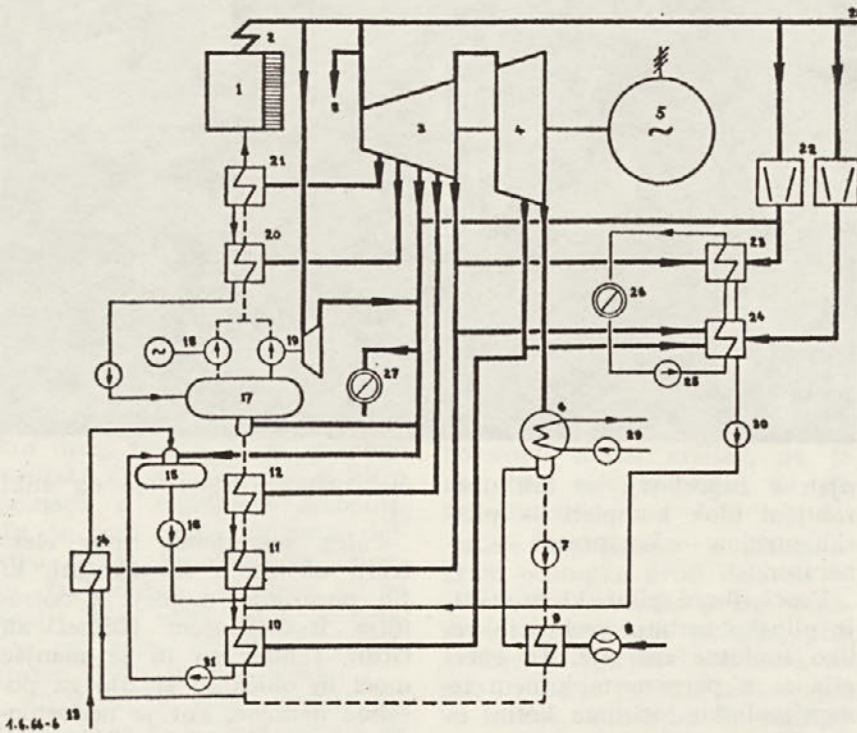
Termoelektrarne se med seboj razlikujejo po vrsti porabe goriva, po moči ter po parametrih, za katere so grajene naprave (pritisk, temperatura).

K termoelektrarnam prištevamo tudi toplotne (mestne in industrijske), ki imajo tudi turboagregat. V teh primerih se opravlja kombinirana proizvodnja — električna energija in para. Paro odvajamo iz turbine na tistem delu, kjer ima ustrezno temperaturo in pritisk, del svoje energije pa je že oddala za proizvodnjo električnega toka. Para se vodi v tehnološki postopek industrijskih obratov ali pa prek toplotnih izmenjevalnikov

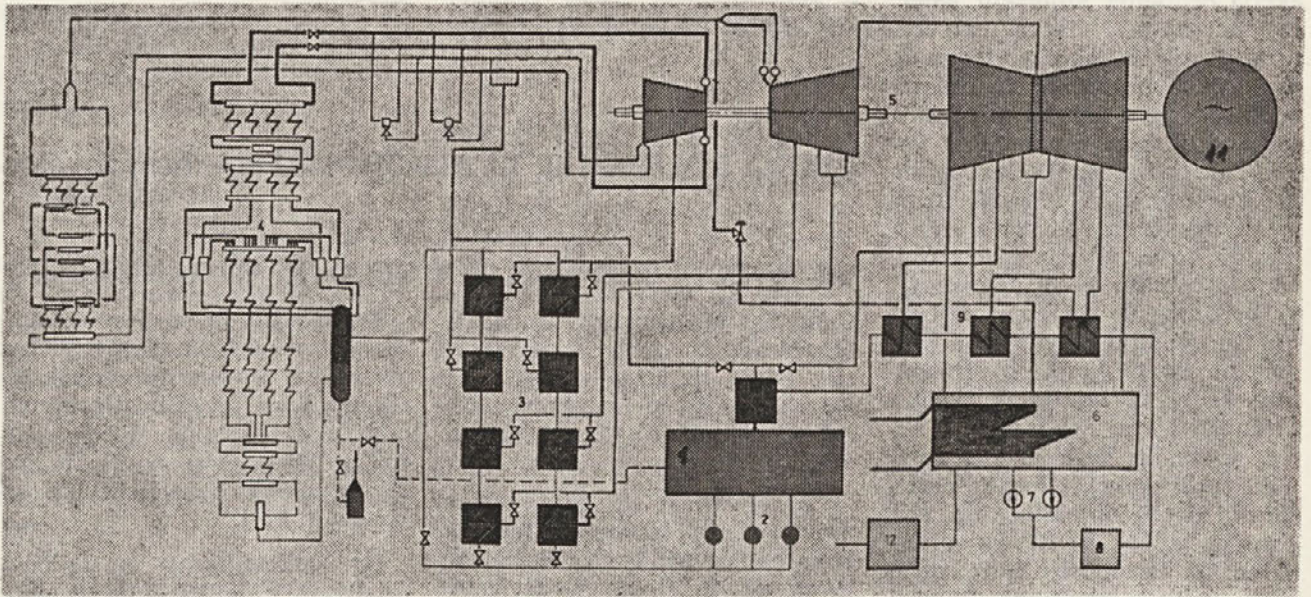
ogreva stanovanja ali druge objekte. (Primer take kombinirane proizvodnje je razviden iz sheme a.) Tak način kombinirane proizvodnje je mnogo bolj gospoda-

ren od klasične termoelektrarne, kjer se mnogo toplotne energije s hladilno vodo odvede v reke ali prek hladilnih stolpov v ozračje. (Primer klasične termo-

TOPLITNA SHEMA A

- 1 kotel
- 2 pregrevalnik
- 3 turbina VT del
- 4 turbina NT del
- 5 generator
- 6 kondenzator
- 7 kondenzatna črpalka
- 8 ejektor
- 9 hladilec ejektorja
- 10 NT grelnik I
- 11 NT grelnik II
- 12 NT grelnik III
- 13 dodatna voda iz kem. pr.
- 15 rezervoar dodatne vode z odpl.
- 16 črpalka za dodat. vodo
- 17 rezervoar napaj. vode z odpl.
- 18 električna napaj. črpalka
- 19 parna napajalna črpalka
- 20 VT grelnik I
- 21 VT grelnik II
- 22 reducirna postaja
- 23 grelnik I za ogrevno vodo
- 24 grelnik II za ogrevno vodo
- 25 obtočna črpalka
- 26 potrošniki ogrevne vode
- 27 potrošniki tehnološke pare
- 28 povezava z blokom II
- 29 črpalka hladilne vode
- 30 črpalka za vrač. grel. kond.
- 31 črpalka za vračanje kondenzata

TOPLITNA SHEMA B

1. Rezervoar napajalne vode
2. Napajalne črpalke
3. VT grelniki vode

4. Parni kotel VT del
5. Parna turbina VT, ST, NT
6. Kondenzator
7. Črpalke kondenzata
8. Čistilne naprave kondenzata

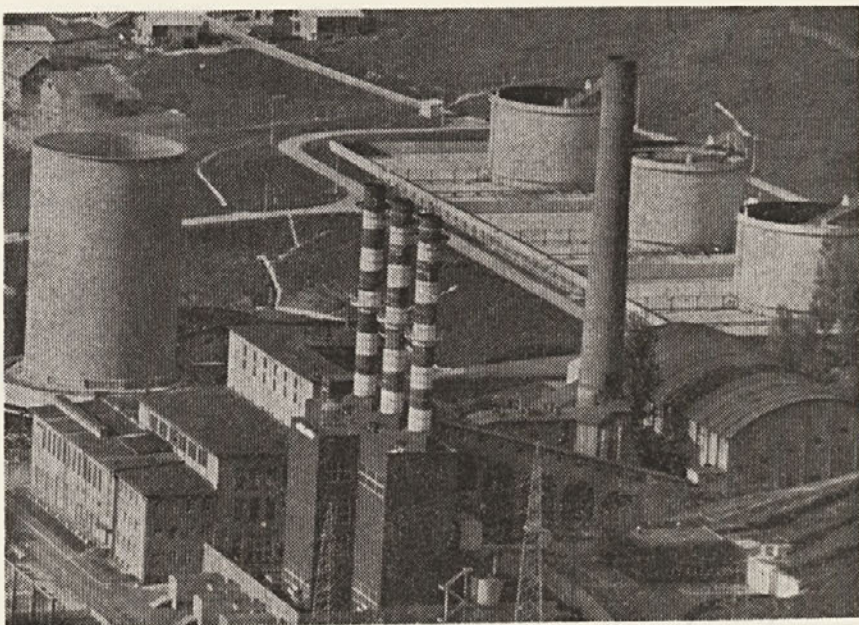
9. NT grelniki vode
10. Odplinjevalnik
11. Generator
12. Kemijska priprava vode

elektrarne prikazuje toplotna shema b).

Vsaka termoelektrarna — ali toplarna ima tudi mnogo pomožnih objektov in naprav, od priprave goriva, napajalne in hladilne vode, do filterskih naprav za dimne pline. Pri kuriščih na mazut so vgrajeni filtri za lovljenje saj, ki se uporabljajo pri predelavi gume itd. Objekti na premog pa imajo vgrajene še odzindrovalne naprave in elektrofiltre za lovljenje letечеlega pepela (do 99 odstotkov se ga ulovi). Iz tega pepela pa je možno izdelovati zidake ali uporabiti kot dodatek drugim gradbenim materialom. Manjše toplarne so zgrajene tudi za kurjenje lesnih in drugih industrijskih odpadkov ter plinov. Same naprave so posebej prirejene za izgorevanje omenjenih odpadkov ali pa kombinirane — osnovno gorivo + odpadki.

Posebna vrsta termoelektrarn so nuklearne elektrarne. Turbinski in drugi toplotni deli ter generator so enaki kot v klasični termoelektrarni, le pridobivanje pare je popolnoma drugačno. Tu ni izgorevanja klasičnega goriva, pač pa so v reaktorju gorivni elementi, kjer nastaja verižna reakcija cepljenja atomskih jeder. Pri tem nastaja visoka temperatura z veliko množino toplote, ki se odda posredno hladilni tekočini, ta pa v generatorjih pare segreva in uparja napajalno vodo. Para pa poganja turboagregat kot v običajni termoelektrarni. Pridobivanje goriva in izgradnja take elektrarne je izredno drago, zato bo v Jugoslaviji v prihodnosti verjetno najbolj ugodna gradnja objektov na premog ter izkoriščanje prostih vodnih virov, ki nudijo še veliko možnosti.

V preteklih letih je bilo zgrajenih tudi nekaj plinskih elektrarn. Pri teh objektih služi kot gorivo lahki benzin z nizko oktansko vrednostjo ali druge lažje frakcije rafinerij. Plinsko turbino poganjajo dimni plini, ki nastajajo v posebni zgorevalni komori. Sistem teh turbin je enak kot pri turboreakcijskih motorjih letal. Celo odsluženi močni letalski motorji se uporabljajo v ta namen. Pri grad-

njah v Jugoslaviji so bili uporabljeni blok kompleti — plinska turbina — kompresor — generator.

Vroči dimni plini, ki zupušča-jo plinsko turbino vsebujejo veliko toplotne energije. Ta energija se v parnem toplotnem izmenjevalniku (oziroma kotlu) uporabi za uparjanje vode in pregrevanje pare. S to paro pa se poganja običajna parna turbina z generatorjem. Tako dobimo kombinirano plinsko — parno

elektrarno. (Primer je na sliki c).

Poleg omenjenih tipov elektrarn obstajajo še agregati, ki jih poganjajo motorji z notranjim izgorevanjem (Diesel ali Otto), vendar so to le manjše moči in običajno služijo za posebne namene, kot je nedostopnost, terensko delo ali kot rezervni agregati za nujne primere ob morebitnem izpadu javnega omrežja.

Stanko Fabjančič

ČUDNA BOLEZEN JE TA ALKOHOLIZEM — nadaljevanje

DELAVEC — ALKOHOLIK V DELOVNI ORGANIZACIJI

Škoda, ki nastaja v delovnih organizacijah zaradi alkoholizma, bomo najlažje spoznali, če na hitro povzamemo vpliv alkoholiziranosti in alkoholizma na produktivnost.

Produktivnost dela je pravzaprav seštevek različnih dejavnikov, od katerih je odvisna delovna učinkovitost. To so zainteresiranost za delo samo in njegove rezultate, zbranost, hitrost reagiranja, visoka stopnja duševno-mišične usklajenosti, vztrajnost, točnost itd.

Alkoholiziranost negativno vpliva na vse naštetje dejavnike, ki pogojujejo optimalno produktivnost.

Znanstveno je nesporno dokazano, da že zelo majhne količine alkohola v krvi motijo refleksno reagiranje v procesu presoje in odločanja, skratka, duševne in fizične funkcije so načete že pri zelo majhnih koncentracijah alkohola v krvi.

Če alkoholizem opazujemo predvsem z vidika delovne učinkovitosti, lahko rečemo, da se alkoholizem med delovnimi ljudmi kaže predvsem v pogosti odsotnosti z dela, v slabšanju telesnega in duševnega zdravja in s tem v pojevanju delovnih moči, v invalidnosti, v gmotnem in osebnostnem propadanju alkoholnih bolnikov.

1. Odnosi med alkoholikom in delavci

Alkoholik se skuša izogniti vlogi odgovornega subjekta v odnosu z drugimi in se skriva za svojo »oslabljeno voljo«. Ni sposoben, da bi se soočil s svojo okolico glede svojega položaja, oziroma je trezen povsem neboljen. Z okolico pa se sooča edino prek alkohola. Alkohol mu pomaga, da pove, kar misli. V alkoholiziranem stanju alkoholik probleme in konflikte poenostavi, jih potlači, se jim izogne ali pa jih spremeni v obtožbo drugih. Alkoholik je mojster v potlačanju, odpiranju in prikrivanju problemov. Alkohol mu omogoča, da živi brez težav. Alkoholik ne pozna trpljenja tako kot drugi ljudje, ki se znajdejo v stiski. Če mu je hudo, si hitro pomaga z uživanjem alkohola. Tu je tudi vzrok oziroma dejstvo, zakaj je alkoholik miren in ravnodušen, medtem ko so ljudje, ki z njim živijo in delajo, na robu »živčnega zloma« (razen tistih, ki tudi pijejo).

Alkoholik je svoji okolici potreben, ker ga le-ta potrebuje, da govori in dela tisto, kar si drugi ne upajo. Vsi odnosi med alkoholikom in njegovo okolico so bolezenski.

Obstaja obojestranski interes, obojestranska motiviranost, da se »igra« ne prekine.

2. Alkoholik in njegov nadrejeni delavec

Če nadrejeni delavec iz kakršnihkoli razlogov alkoholikom nasede ali se celo pusti podkupiti s podarjenimi steklenicami, se bo v svojem delovnem okolju onemogočil za vselej.

Nikoli več ne bo mogel proti alkoholikom ustrezno ukrepati, prav obratno, prisilili ga bodo, da jih bo zaščitil do skrajnih meja.

3. Kako naj bi delovna organizacija ravnala z delavcem — alkoholikom

Začetek in uspeh zdravljenja ter prevzgoje alkoholika je v veliki meri odvisen od delovne organizacije v naslednjem:

— od večje ali manjše strpnosti delovne organizacije do socialnega vedenja alkoholikov;

— v procesu zdravljenja in prevzgoje alkoholika mora delovna organizacija poskrbeti za odpravo tistih oblik vedenja, ki so motile delavce v alkoholikovi delovni skupini: zamujanje, izostanki z dela, površnost, nezanesljivost itd.

Smernice za to, kako naj delovna organizacija ravna s svojim delavcem — alkoholikom, je treba izluščiti iz zakona o združenem delu ter internih samoupravnih aktov na eni strani in tudi z dobrim poznavanjem alkoholizma po drugi strani.

Zakon o združenem delu daje jasne smernice, katere kršitve delovnih obveznosti je potrebno disciplinsko obravnavati. Alkoholiki imajo na delovnem mestu ponavadi toliko kršitev, da je potrebno celo zamižati, da jih ne opazimo.

Ko razmišljamo o disciplinskem postopku proti delavcu — alkoholiku, moramo poleg njegovega neustreznega vedenja, prekrškov, ki jih stori pri delu, izgub in škode poznati tudi njegovo stanje. Kot smo že zapisali

— alkoholik je popolnoma odvisen od alkohola, le-ta je njegova glavna potreba in brez njega ne more.

Dolgotrajni vpliv alkohola spreminja njegov značaj, da ni dojemljiv za razlage, ki nekaj veljajo pri drugih ljudeh.

Zato je vsako prepričevanje, prošnje ali grožnje do alkoholika nekoristno početje, ki ne more nič spremeniti. Nasvete, grožnje, prošnje in prepričevanje alkoholik dojema kot osebni napad na njegovo osebnost.

Dejstvo, ki alkoholika res premakne, da privoli v zdravljenje, je sila, ki ga nenadoma potisne v stisko, ko je zanj brezizhodno. V delovni organizaciji je to *samo* disciplinski postopek.

Smisel in namen disciplinskega postopka je le v tem, da alkoholik privoli v zdravljenje in se uspešno rehabilitira kot osebnost in kot delavec.

Ob zaključku tako ugotavljamo, da je alkoholizem v delovni organizaciji predvsem vprašanje reda in delovne discipline, pa tudi humanih samoupravnih odnosov. Romana Illovar

NEKAJ MISLI O PRIJAZNOSTI

ZDRAVNIKOVO PISMO

Bolj kot po strokovnosti, bolniki cenijo zdravstvene delavce po prijaznosti. Pri tem je posebno zdravnik izpostavljen kritični oceni bolnikov. Tudi sam nisem izjema v očeh naših bolnikov, ki prihajajo v obratno ambulanto delovne organizacije Aero. Popolnoma jasno je, da ne morem pričakovati enake ocene pri vseh, zagotovo pa vem, da nekateri menijo, da sem zelo neprijazen. Vsaka medalja pa ima dve strani in menim, da imam kot človek in zdravnik dolžnost in pravico javno izreči in zapisati nekaj svojih misli o tem vprašanju. Podal bom tudi nekaj spoznanj in ugotovitev iz vsakodnevne ambulantne prakse, ki bodo, morda iz drugega zornega kota, nekoliko osvetlile mojo večjo ali manjšo neprijaznost v posameznih primerih.

Vprašanje odnosa zdravnik — bolnik je staro toliko kot medicinska veda. Principi tega odnosa v smislu kodificirane etike temeljijo že več kot dve tisočletji na tako imenovani »Hipokratovi zaprisegi«. Le-ta še danes obvezuje zdravnika, da k bolniku pristopa na določen način. Pomembne zdravnikove obveznosti iz te zaprisege so, da mora bolnika sprejeti prijazno, vestno, skrbno, pravično in skladno z aktualno medicinsko vedo.

S socializacijo (podružbljanjem) zdravstvene službe je izvirna Hipokratova zaprisega nekoliko spremenjena in prilagojena, ker zdravnik ni več le zasebni zdravnik, saj nastopa tudi kot družbeni delavec. Seveda je

za zdravnika še vedno temeljna in najpomembnejša obveznost do bolnika, vendar le-ta ob tem ne sme pozabiti, da ima zdravnik moralne in materialne obveznosti do družbe. (Zaradi omenjenih obveznosti pogosto prihaja do različnih vprašanj, ker sta si včasih v nasprotju interes bolnika in interes družbe — predvsem takrat, ko gre za bolniški stalež!)

Zdravnik v naši družbi mora spremljati vsa družbena dogajanja in zato produktivnost, stabilizacija, odnos do dela itd., za zdravnika ne morejo biti le abstraktni pojmi in parole, zlasti ne za zdravnika, ki dela v delovni organizaciji in je odgovoren tudi za odsotnosti z dela zaradi bolezni. Gre za enega od pomembnih faktorjev, ki neposredno vplivajo na proizvodnjo, stabilizacijo gospodarstva in ustvarjanje družbenega standarda.

Menim, da obveznosti do družbe veljajo za vsakega delavca tudi takrat, ko pride kot bolnik v ambulanto.

Žal se nekateri delavci kot bolniki obnašajo tako, kot da za njih obveznosti ne obstajajo, v mislih imajo le pravice, med katerimi tudi neomejeno pravico do zdravnikove prijaznosti.

V principu lahko ločimo dve vrsti prijaznosti: naravno prijaznost in izumetničeno ali hinavsko prijaznost.

Hinavska prijaznost lahko izhaja iz strahu, neodločnosti, poldločnosti (servilnosti), in želje za popularnostjo in tudi iz materialnega interesa (le-ta je pogost v zasebni praksi).

Naravna prijaznost temelji na medsebojnem zaupanju. Z drugimi besedami — zdravnik mora čutiti, da mu bolnik zaupa v moralnem in strokovnem smislu. Zdravnik mora biti tudi prepričan, da so bolnikove izjave o težavah resnične in nesimulirane, torej, da pacient prihaja resnično po zdravniško pomoč, ne pa zaradi kakšnega drugega osebnega interesa. Takšno zaupanje je osnova diagnostike in strokovnega posega v bolezensko stanje. Kot sem že zapisal — na takšnem zaupanju temelji tudi prijaznost.

Stopnja prijaznosti vsakega zdravnika je veliko odvisna od bolnikovega obnašanja. Ne bi bilo pošteno in tudi ne želim sploševati negativnosti. Menim, da je velika večina naših bolnikov zgledna in kljub temu, da delam v Aerovi obratni ambulanti relativno kratek čas, ugotavljam, da z veliko večino bolnikov delam v medsebojnem zaupanju.

Obstaja pa določeno število bolnikov, ki so že na razne načine delno ali popolnoma podrli medsebojno zaupanje. Če bo njihovo obnašanje enako tudi v prihodnje, gotovo ne morejo pričakovati moje prijaznosti.

V nadaljevanju podajam le nekaj primerov iz moje dosedanje prakse v Aerovi ambulanti, ob katerih lahko sami presodite, če me kot zdravnika lahko vznemirjajo.

— Med bolniki, ki bolujejo za kroničnimi želodčnimi boleznimi (vnetja želodčne sluznice, rane na želodcu ali dvanajsterniku) je nekaj takšnih, ki ne spoštujejo pravil zdravljenja in nasvetov zdravnika, predvsem glede dietnega režima, ob tem pa istočasno vztrajajo na medicinsko neupravičeno dolgih staležih. Ko sem enemu od teh bolnikov po treh tednih staleža prigovoril zaradi prekomernega kajenja (ki je v primeru teh bolezni posebno škodljivo), me je sarkastično vprašal: »Ali vi lahko nehate jesti kruh?«

— Delavec s kroničnim bronhitisom meni, da ni zmožen za delo, vztrajno pa nasprotuje nasvetu za prekinitev kajenja in pokadi po 40 cigaret dnevno.

— Nekateri bolniki s povečano telesno težo, ki jih mučijo bolečine v križu ali nogah, nikakor ne morejo spoznati dejstva, da je za njihovo zdravljenje nujno zmanjšanje odvečnih kilogramov (včasih od 30 do 50 kilogramov!).

Močno so užaljeni, ko jim odklonim večkratne specialistične preglede, ki so v večini primerov nekoristni.

— Bolnik se zdravi pod vodstvom ortopeda zaradi neznošnih in dolgotrajnih bolečin v križu. Po nekaj mesecih zdravljenja in bolniškega staleža ob ambulantni kontroli ugotavljam, od kmečkega dela izdelane roke.

Očitno ga križ doma ne boli!

— Neki drug bolnik tarna ves mesec zaradi težav v križu, ki nikakor ne prenehajo kljub staležu, fizikalni in medikamentozni terapiji. Ob pregledu ugotovim, da ima izdelane roke in da je ožgan od sonca. Ne prizna, da bi doma kaj delal, prizna pa, da je ribič. Vsi vemo, kaj je ribolov — ure dolgo stati ob vodi ali v njej, sedeti na kamenju ali na zemlji ob vodi. Tega bolnik z resničnim obolenjem križa ne bo delal!

— Bolnik je v staležu in mora ležati zaradi prehladnega obolenja. Po sedmih dneh pride na kontrolo s sončnimi opeklinami!

— Večkrat se je že zgodilo, da sem bolnico, ki bi morala strogo počivati oziroma ležati, srečal v trgovinah ali na sprehodu z otrokom v mestu. Podobno sem videl moške bolnike pri vstopu v gostinske lokale.

— Bolnik dobi recept za zdravilo. Zgodi se, da le-tega v lekarni ni. Bolnik mi to sporoči šele po petih ali šestih dneh na kontrolnem pregledu! Verjetno ga sploh ni skrbelo, da nima zdravila!

— Še težje pa je, če bolnik ob prihodu na kontrolni pregled toži, da je še vedno bolan in da mu zdravilo ni pomagalo. Zdravila pa sploh ni dvignil in recept slučajno najdemo v zdravstveni izkaznici!

— Ob kontrolnem pregledu pacient večkrat ne zna povedati, kako zdravilo jemlje. To, da ne pozna imena zdravila, je še sprejemljivo, čudno pa je, da ne ve, kolikokrat ali koliko tablet je dnevno užival.

Tako ugotavljam, da zdravila ni užival in tudi, da ni čutil potrebe po njem.

— Bolnik se med dopustom lažje poškoduje in v štirinajstih dneh ne išče zdravniške pomoči. Po končanem dopustu pa zahteva bolniški stalež in specialistični pregled.

— Večkrat se zgodi, da bolnik ostane doma in šele po enem ali treh dneh pride v ambulanto ter zahteva bolniški stalež za nazaj. Praviloma le-tega ne dajem, ker ima bolnik v primeru težav takojšnjo možnost zdravniške pomoči (dežurne ambulante, zdravniški obisk na domu). Včasih smo v takšnih primerih naknad-

no obveščeni, da je bil bolnik odstranjen z dela zaradi vinjenosti ali pa da ni dobil zahtevanega dopusta.

— Kaj reči bolniku oziroma delavcu, ki prihaja na periodični zdravstveni pregled v vinjenem stanju? Ali pa, kar je še huje, da pride vinjen po zdravniško pomoč in bolniški stalež zaradi kakšne vprašljive težave? Zgodi se, da se bolnik med staležem zaradi vinjenosti huje poškoduje.

— Bolnice z boleznimi, ki zahtevajo tudi ležanje, ob pregledu večkrat povedo, da njihovo zdravstveno stanje ni boljše ali pa da zdravila najbrž niso prava. Ko se bolj natančno pozanimam o načinu zdravljenja, ugotovim, da med zdravljenjem sploh niso ležale, ker imajo otroke, morajo kuhati, morajo pospravljati stanovanje itd.

V tem primeru bolnice niso krive, saj gre bolj za socialno vprašanje. Položaj pa je za zdravnika otežkočen, ker se zaradi teh težav zdravljenje podaljšuje, pa tudi bolniški stalež, za katerega je zdravnik odgovoren.

— Nekateri bolniki menijo, da sem neprijazen, ker odklanjam izdajanje napotnice za specialista ali zdravljenje izven naše regije. Gre predvsem za bolnike, ki so že opravili preglede pri specialistih v celjskih zdravstvenih ustanovah, ki pa z izvidi niso zadovoljni, ker niso skladni z njihovim prepričanjem o bolezni. Običajno menijo, da jim odrekam pravice, ker — »zakaj plačujemo socialno?«

Proti takšni nepotrebni podvojenosti dragih pregledov smo se na ravni občine in regije samoupravno odločili, saj jih sedanji stabilizacijski trenutki finančno ne dovolijo. In če smo se samoupravno dogovorili, morata to enako spoštovati zdravnik in bolnik.

— Včasih nastajajo težave z bolniki, ki na invalidski komisiji niso ocenjeni skladno z njihovimi pričakovanji — ocenjeni so kot delazmožni (popolnoma ali delno). Priprave za invalidski postopek so običajno dolgotrajne, spremljajo jih daljši bolniški stalež in številni specialistični pregledi (postopek je za družbo zelo drag!).

Če bolnik ni zadovoljen z oceno invalidske komisije, ima pravico pritožbe v zakonitem roku 30 dni. Pogosto se bolniki ne pritožijo (verjetno iz strahu, da bo ocena drugačna) in po preteku zakonitega roka za pritožbo ponovno prihajajo v ambulanto zaradi istih težav in zahtevajo stalež in ponovne specialistične preglede. Ob tem običajno nastajajo konflikti, ker mora lečeči zdravnik spoštovati mnenje invalidske komisije, sicer vsi pregledi in postopki izgubijo medicinski in družbeni smisel.

— Naj navedem le še podatek, ki bo pokazal, koliko cenimo in spoštujemo delovni dan!

Nekaj časa sem izpolnjeval preglednik o pripravljenosti vrnitve na delo, ko je bil bolnik po moji presoji ozdravljen in zmožen za delo ob kontrolnem pregledu v četrtek. Iz podatkov vidimo, da je bila le četrtnina pripravljena (prostovoljno) za delo v petek (in na primer v soboto, če

je bila delovna). Ostali so vztrajali pri bolniškem staležu do ponedeljka, ker — »za ta en dan se pa res ne splača v službo!«

Primeri, ki sem jih navedel, gotovo niso vsi, v katerih ni vedno lahko bolnikom prijazno povedati, da nimajo prav in da se ne obnašajo kot bi se morali oziroma kot pravi in dobri delavci.

Opravičujem pa se tistim, ki se ne bodo našli ali spoznali v opisanih primerih in so bili kdaj po nedolžnem deležni moje neprijaznosti.

Tistega bralca ali bralko, ki se je med vrsticami spoznal, pa prosim, da si zastavi vprašanje lastne vesti in ugotovi, če ima enaka moralna merila za zdravnika in zase kot bolnika, pa tudi obenem kot delavca, zavestnega člana naše družbe.

Dr. Josip Pavlovič,
zdravnik obratne ambulante
Aero

AKTIVNOSTI V LETU KONGRESA SLOVENSkih GASILCEV

Delo gasilcev in aktivnosti na področju požarne varnosti letos poteka v znamenju jubilejnega X. kongresa gasilcev Slovenije, ki je bil junija v Ljubljani.

Za naše društvo to pomeni določen pregled dela za preteklo štiriletno obdobje in obenem načrtovanje nalog v naslednjem obdobju. 1. julija smo priložnosti dan gasilca in ob tej priložnosti opozorili sodelavce na našo organiziranost, opremljenost, pa tudi stalno pripravljenost pri zagotavljanju varnosti v temeljni organizaciji, kakor tudi v kraju ali celo na območju občine. O stalnem delu članov gasilskega društva Šempeter pričajo podatki o udeležbi na svečanostih, stalnem urjenju ženske in moške enote. Priprave, ki so preventivnega značaja, so namenjene predvsem za občinsko tekmovanje, ki bo ob koncu septembra v Žalcu.

Strokovna služba skuša usmerjati in izostriti razmišljanja slehernega delavca na področju usposabljanja v protipožarni za-

ščiti, pospešuje pa tudi prizadevanja na področju inventivne dejavnosti, ki bi lahko dajala dobre rezultate. V zadnjem času preizkušamo napravo za izdelavo pene. Napravo nameravamo vgraditi v prostore, kjer je povečana nevarnost za požar, s priključki za dovod penila in vode izven objektov.

V mesecu oktobru nameravamo po programu dela skupaj s poklicnimi gasilci izvesti izpopolnjevanje s praktičnimi rešitvami za vse delavce v šempeterski Kemiji.

Z opravljenimi nalogami in načrtovanim delom smo predstavili le uspešnost našega delovanja, obstajajo pa seveda tudi slabosti. Na področju dela in opremljanja nimamo nikakršnih ovir, vendar v zadnjem času ugotavljamo vse manjšo zainteresiranost sodelavcev za to vrsto samozaščite. Skupno s strokovno službo in

vodstvom razmišljamo o ukrepih, ki jih vsebujejo samoupravni akti, npr. Pravilnik o varstvu pred požarom in republiški predpisi. Ugotavljamo, da bi morali duh in smisel gasilstva preveriti oziroma zahtevati že ob sprejemu na delo v naši delovni organizaciji pri slehernem kandidatu. Tako bi obdržali gasilstvo kot nujni

preventivni element ob našem stalnem delu.

Že nekaj časa namreč žal ugotavljamo, da je vse manj prizadevnih in zagnanih sodelavcev, ki bi bili voljni povsem prostovoljno delati na področju požarnovarnostne zaščite, menimo pa, da je vzrok za to predvsem v dosežani finančni radodarnosti, ki je

zatemnila nujnost preventivnega delovanja.

Morda bi tudi tokrat ob zaključku še enkrat veljalo poudariti, da mora požarna varnost ostati sestavni del odgovornega dela in obnašanja slehernega delavca in občana.

Ivan Četina

GASILCI PAPIRNE INDUSTRIJE SMO TEKMOVALI

Po dolgoletni tradiciji smo se gasilci papirne industrije Slovenije spet zbrali na tekmovanju. Tokrat je bila prireditelj Kartonažna tovarna Ljubljana — Volkarton Logatec. Na tekmovanju je nastopilo dvajset desetih, šest ženskih in štirinajst moških. Vsa gasilska društva so predhodno dobila razpis tekmovalnih disciplin. 16. junija smo se zbrali v Logatcu, da pomerimo svoje moči in obetal se je hud boj za osvojitve točk. Moški tekmovalci so imeli na programu trodelni napad, mokre izvedbe vaje za sedem gasilcev in štafeto na 350 kvadratnih metrov s številnimi ovirami.

Po žrebanju startnih števil smo bili slabe volje, saj so fantje potegnili številko 14, dekleta pa 5. Tako so moški nastopili zadnji, ženske pa predzadnje.

Po pregledu pri A komisiji smo se odpravili na tekmovalni prostor. Zelo zanimivo je bilo gledati tekmovalne desetine, nekaterim je šlo delo lepo od rok, pri nekaterih pa je tudi trema naredila svoje. Pri moških desetinah ni hotela vžgati motorna brizgalka, tudi slabo zapete sponke so popustile in tekmovalci so bili premočeni do kože. Tudi pri ženskih desetinah ni šlo brez smole, slabo spet sesalni vod se hitro odpne in kazenske točke so tu.

Ko so našo žensko desetino poklicali na start, smo še enkrat v mislih preletele izvedbo vaje in se med sabo opozorile na napake z največ kazenskimi točkami. Pričele smo pripravljati ozadje, medtem pa so na teren poklicali

moško desetino za štafeto. Postrojitev in predaja raporta sta minila brez zapetljajev, sesalni vod je bil lepo spet in zvezan, zaslilo se je povelje »voda«, pa »prva voda« in »druga voda« ter »gotovo«. Vajo smo končale z dvema negativnima točkama. Po trodelnem napadu smo šle na vajo raznoterosti. Po žrebu startnih mest so se dekleta odpravila vsaka k svoji progi. Na žvižg piščalke so se pričele oblačiti, zažvenketale so sponke na pasovih in zaslišal se je ropot orodja.

Vaja je bila izvedena hitro in učinkovito. Na zaključku nam je sodnik prišepnil rezultat in v našo preplašenost vlil veliko upanja, čeprav nismo bile povsem prepričane, da bi lahko bile prve. Za nami so tekmovalce gasilke »Sladkogorske« — I. ekipa, ki so bile večletne prvakinje. Njihovo obnašanje je bilo zelo športno, saj so nas med nastopom bodrile. Ko so tekmovalce, smo se jim skušale oddolžiti, čeprav smo si želele, da bi ostale prve. Vendar smo bile prepričane, da so boljše od nas. Vajo so izpeljale do konca, znan je bil tudi njihov čas in med nami je zašumelo — bile smo boljše.

Ko je pričela z vajo moška desetina, smo bili vsi »na trnju«. Vaje so se pričele lepo, toda motorna brizgalka je vžgala šele pri drugem poskusu. Potem pa je potekalo vse lepo do konca, le čas ni bil najboljši. Fantje so bili slabe volje, dekleta pa smo bila presenečena s svojim uspehom.

Po kosilu je bila razglasitev rezultatov. Ko smo prejele pokal za prvo mesto, smo bile najsrečnejše. Menim, da je naš uspeh

lep, kajti tekmujemo šele tretje leto. Na prvem tekmovanju smo pred leti bile vesele, ker smo sploh lahko nastopile.

Prepričane smo, da ure priprav in vaj niso izgubljen čas. Zavedamo pa se tudi, da je prvo mesto obveznost, ki jo bomo morale naslednje leto braniti. Tudi deveto mesto za moške ni slab dosežek ob dejstvu, da so morali člani med rekonstrukcijo celuloze in remonta v proizvodnji dnevno delati po dvanajst ur, prav v času naših največjih priprav.

Po razglasitvi rezultatov smo se zbrali na družabnem srečanju, na katerem smo se dogovorili, da se naslednje leto srečamo v Ceršaku.

Marija Podvez

UTRINEK IZ NAŠE PRETEKLOSTI

VOLITEV IN USTOLICENJE
KARANTANSKEGA KNEZA NA
KNEŽJEM KAMNU PRI
KRNSKEM GRADU

Ta velika oljna slika (v originalni velikosti 120 × 100 cm) je stalni spremljevalec tiskarne — od nekdanje Mohorjeve tiskarne v Celovcu in na Prevaljah, nato v tiskarni v Celju — v Celjski tiskarni, Celjskem tisku in Ceti-su.

Ohranila se je skozi vsa burna obdobja preteklih stodesetih let, danes pa — zvesta grafičnim tradicijam — krasi pisarniški prostor direktorja TOZD Grafika.

Že v prvem letu okupacije (1941) so jo takratni vajenci v tiskarni na pobudo starejših pomočnikov skrili na podstrešju današnje stavbe na Trgu V. kongresa. Skrbno so jo zakrili s stariimi, odsluženimi črkovnjaki. Pri požarno-varnostnem čiščenju zaradi stalnih bombnih napadov so Nemci sliko našli in jo hoteli odpeljati. Vendar je takratni politični komisar, rajhovski Nemec, zahteval sliko v svojo pisarno in tako je slika ostala v hiši.

Po svoji umetniški vrednosti je slika neopredeljena, tudi njen avtor ni znan. Pač pa je bila jeseni leta 1982 na naši televiziji kratka reportaža o dveh ali treh takih slikah, ki se nahajajo na Koroškem, vendar komentarja televizije k tej sliki ni bilo mogoče dobiti.

Stane Lovrenčič

KULTURNI DOGODKI

LOJZE PONGRAŠIČ V ISTRI

V istrski vasi Marušiči so se v tamkajšnjem kamnolomu pred petimi leti prvič odločili za organizacijo mednarodne kiparske šole, ki so ji dali ime Kornarija, po opuščnem kamnolomu. Letos je bila ta mednarodna kiparska šola že petič.

Mednarodna kiparska šola Kornarija ima mednarodni značaj. Nastala je na pobudo tamkajšnje krajevne skupnosti in Obalnih galerij iz Pirana, že v pričetku pa se je pridružila tudi znana londonska umetniška šola St. Martin's School of Art. Dolej so na tej kiparski manifestaciji sodelovali številni znani in manj znani umetniki in študenti kiparstva iz cele vrste držav sveta. Letos sta bila med udeleženci jubilejne, pete Kornarije, tudi dva iz Slovenije, Franc Tobias iz Maribora in naš sodelavec, kipar samouk, Lojze Pongrašič.

Marušiči so na hrvaškem delu Istre, tik ob republiški meji. Po dobro vzdrževani asfaltni cesti je do njih iz Portoroža dobre pol ure vožnje. Vas, kot so številne druge vasi v Istri, med belim

Lojze Pongrašič in Franc Tobias v Kornariji

kamnolomu in rdečo zemljo. Kakšen kilometer iz vasi je kamnolom Kornarija, od koder so še pred leti vozili marmor po celem svetu. Kamnolom so zaprli in dolgo časa je bil neizkoriščen. Vse do pred petimi leti.

Pongrašič in Tobias sta bila opoldne, pod vročim avgustovskim soncem, v kamnolomu sama. Drugi udeleženci so bili na opoldanskem počitku ali pa na izletih po Istri. Slovenska udeleženca sta bila vztrajna, saj sta izkoristila del svojega letnega dopusta za udeležbo na tej mednarodni kiparski manifestaciji. To

pa je že primer velike vztrajnosti in želje.

»Je, kajti sodelovati na takšni mednarodni manifestaciji je prijetno, zanimivo in poučno obenem. Spoznaš prijatelje in kolege iz celega sveta. Trenutno so tukaj na primer Španec, pa Nemec, pa...« Lojze Pongrašič pripoveduje navdušeno, kljub temu, da je sonce nekje visoko in pripeka prav neznosno. Prvič je na takšni manifestaciji, ki ji pač tukaj rečejo šola. Del dopusta je izkoristil, da izkleše plastiko, ki bo ostala tukaj v Marušičih. V parku in v domu kulture. Poleg številnih drugih.

Delo je naporno. Tukaj ni ateljeja, ni brezmejnega časa. Kleše se pod vročim soncem, bolj ali manj vse priganja čas. Za ta marmor, za te bloke, ki so jih dobili v obdelavo, pravijo, da se preveč radi krušijo. In predvsem je želel Lojze Pongrašič svoje delo opraviti tako, da bo zadovoljen in ponosen nanj. O vseh tistih užitkih, če jih lahko tako

Pongrašič pri klesanju svoje plastike v kamnolomu

imenujemo, je razmišljal kasneje, ko je odšel na drugi del dopusta. Na počitek.

Predvsem pa je pri vsem tem, pri takšni manifestaciji potrebna velika vztrajnost. Pogoji so res težki. Ni ateljeja, spijo v učilnicah osnovne šole. Moška soba ali učilnica, ženska soba ali učilnica, zbornica je nekakšna dnevna soba za vse. Zvečer se zberejo, se pogovorijo o svojem delu tudi z domačini in potem se večer konča zelo hitro. Vsak tone zelo hitro v spanec, za delo prihodnjega dne. Ob koncu avgu-

sta Marušiči zamrejo, ostanejo le njegovi prebivalci, ki delajo v bližnjih večjih mestih, v Bujah, Novemgradu in Portorožu. Kamnolom Kornarija zamre, tu in tam kakšen obiskovalec, kipi v parku te majhne vasice pričajo o poletnih kulturniških dogodkih. Manjša galerija v maruškem domu priča o želji tukajšnjih prebivalcev, da želijo videti tudi drugačen kamen, kot le tisti, pridobljen v potu vsakdanjega dela, v navadnih oblikah, ki so skozi desetletja potovali iz Kornarije v svet.

Prihodnje poletje se bodo v Marušičih in Kornariji ponovno zbrali umetniki in študentje kiparstva iz celega sveta. Pregledali bodo letos nastala dela. Med njimi bo tudi plastika našega sodelavca Lojzeta Pongrašiča. Vsekakor je to ponovno veliko priznanje za njegovo dosedanje uspešno delo na področju kiparstva. -bš

VOJAKOVI POZDRAVI

Iz Bileče, kjer služi vojaški rok, se nam je oglasil sodelavec iz Tovarne celuloze in papirja Medvode, Drago Kosić. Sodelavec želi veliko delovnih uspehov in vse lepo pozdravlja.

Iz uredništva mu redno pošiljamo naša glasila, ki mu, kot je zapisal, prijetno krajšajo čas. Obljubil je tudi prispevek za naš časopis.

Želimo, da bi mu čas v vojaški suknji hitro minil — kdor pa bi mu želel pisati — njegov naslov je v našem uredništvu.

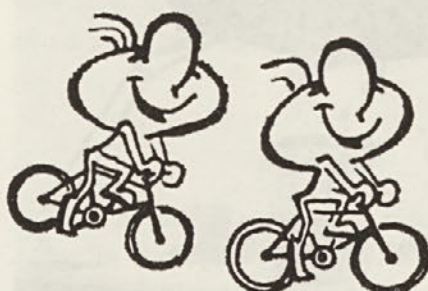
NAŠI KOLESARJI USPEŠNO NASTOPAJO NA RAZLIČNIH TEKMOVANJIH

KOLESARSKA DIRKA ZA POKAL VITKA VITANCA

15. julija je kolesarski klub Merx pripravil drugo kolesarsko dirko za pokal Vitka Vitanca — v spomin na tekmovalca, ki se je smrtno ponesrečil na treningu pred dvema letoma.

Start dirke je bil na Lipi v Štorah, cilj pa pri Domu železarjev na Svetini.

V kategoriji članov od 18 do 35 let, ki je bila najštevilnejša, so nastopili tudi štirje člani naše kolesarske sekcije. Dosegli so dobre rezultate. Progo, dolgo 7750 metrov, so prevozili:

Igor Nunčič — 7. mesto (29,51 minut — hitrost 15,547 km/h),

Janez Crepinšek — 8. mesto (30,27 minut — hitrost 15,271 km/h),

Boštjan Demšar — 12. mesto (35,25 minut — hitrost 13,135 km/h),

Brane Rezar — 13. mesto (41,36 minut — hitrost 11,178 km/h),

Po dirki je bila podelitev medalj zmagovalcem in prehodnega pokala.

Člani kolesarske sekcije Aero so se udeležili tudi nekaterih drugih tekmovanj, o tem pa v naslednjih številkah našega glasila.

Igor Nunčič

ČESTITKE SODELAVCU

Vodja splošnih poslov v TOZD GRAFIKA je v juniju proslavil svojo tridesetletnico. Ta dogodek pa je bil obeležen še s posebnim dejanjem: tistega dne je namreč tovariš Bogdan dodal dolgi vrsti samoupravnih sporazumov še enega in z njim zaključil vrsto sporazumov, dolgo trideset decimetrov. Lep dosežek, ta dvojni jubilej. Čestitamo!

MALO ZA ŠALO, MALO ZA RES

ZAGOTOVILO

Skozi streho je zamakalo. Vprašali smo mojstra, če bo uspelo popravilo strehe, pa je rekel:

— V pol ure ne bo več zamakalo.

— Kaj, tako kmalu bo to popravljeno?

— Neee, to sploh ne, ampak se že jasni...!

(Lo)

Pripadnik Službe za operativni razvoj TOZD GRAFIKA piše na svojem delovnem mestu sedeminštirideseto poročilo o puščanju strehe nad novo Grafiko ...

(Lovro)

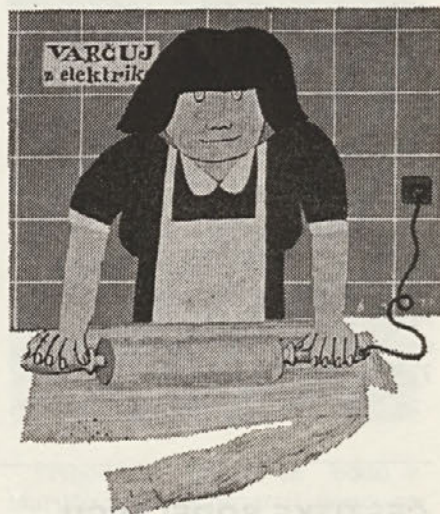
VSE V ANGLEŠČINI

— Celoten dopis KOVINOTEHNE mora biti v angleščini, razumete?

— Ali res vse? Kako pa se reče KOVINOTEHNA po angleško?

— KOU-VAJ-NOU-TEJH-NA.

(Lo)

UGOTAVLJAJTE VAŠE SKRITE SPOSOBNOSTI!

Pomagali vam bomo s testom, ki je v ta namen skrbno pripravljen.

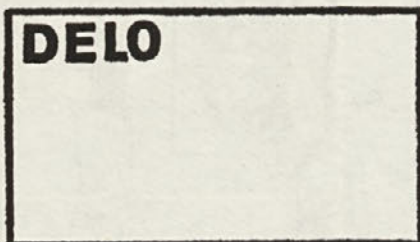
Uporabili bomo iz štirih črk sestavljeno besedico DELO in pravokotnik, v katerega je treba vstaviti (vpisati) vse štiri črke, seveda v pravilnem zaporedju.

Iz načina, kako bodo posamezne črke vstavljene v pravokotnik, lahko uganete vaše skrite sposobnosti.

Torej na delo!

Nagibate k razsipništvu, vse prehitro in brezglavo zapravljate. Vodstvo bi temeljito premislilo, preden bi vam zaupalo v upravljanje npr. fond za reprezentanco. Skoraj na dnevnem redu bi imeli težave z delavsko kontrolo in revizorjem.

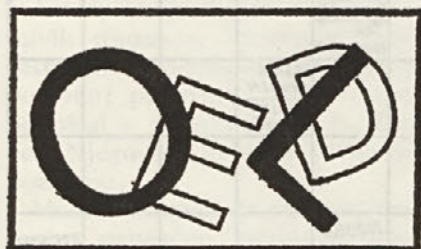

Nagibate k tako pretirani skromnosti, da že dobiva oblike stiskaštva. Ta lastnost vas močno priporoča v članstvo komisije za nagrajevanje. Občasne težave bi imeli po vsaki seji komisije.

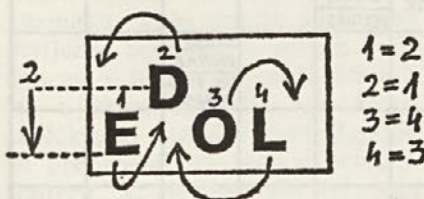
naš aero 150

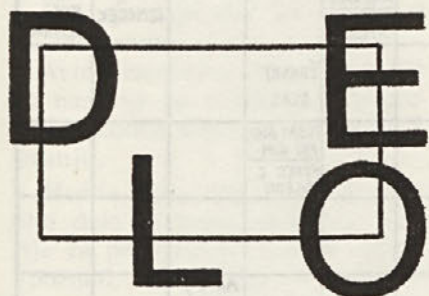
Kažete mnogo smisla za povezavo in sodelovanje med TOZD. Vendar o tej lastnosti previdno molčite, ker bi imeli hude težave zaradi nerodne lokacije TOZD.

Ste navdušen enigmatik, rebusi so za vas prava poslastica. Pri uvajanju sprememb, dopolnil, dodatkov in aneksov ter pri prečiščevanju pravilnikov in sporazumov vseh vrst bi imeli zelo veliko uspeha. Trajna bi bila prisotnost težav pomanjkanja fasciklov, map in omar.

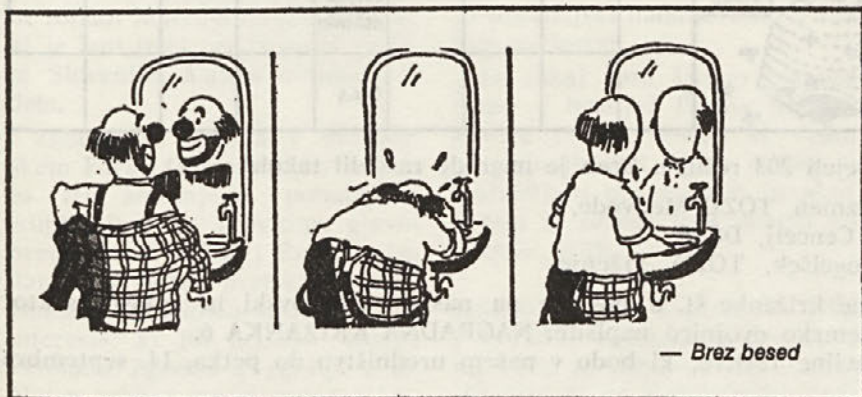
Nadvse vam je všeč kompliciranost, prav posebno vam leži organizacija dela. Nekaj drobnih težavic s sodelavci, ki vas občasno bolj slabo razumejo.

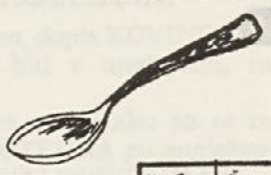

Mučí vas kompleks pomanjkanja prostora in zraka. So sicer le prehodne težave, ki pa se bodo verjetno vse do upokojitve periodično ponavljale.

Značilnost tega primera je za razliko od drugih v tem, da ta lastnost ni prav nič perspektivna.

Toda naj bo dovolj. Odkrivajte svoje skrite lastnosti oziroma sposobnosti in ne čakajte, da jih odkrivajo drugi. Nikakor ni potrebno, da za ugotavljanje svojih sposobnosti uporabljate DELO, lahko si izberete tudi kaj drugega. (Lovro)

Nadaljevanju recepta prisluhnite čez teden dni!

	KAMNINA IZ PEŠCENIH DELCEV	SOL OLINE KISLINE	PARTNERICA MOŠKEGA	POUDAREK, MAGLAS	OZEK, KONEC POLOTOKA	PRENIVALKA NEŠTA V JUŽNI FRANCIJI	STARIN. POUČILNO GLASBILLO	NINO ROBIČ	MRCES	CINA, POGANJEK		ENERGET. OBJEKT	UCENJE	KOPICENJE BOGASTVA	ŽID. H. IME	
	MEJNI PREHOD PRI NARIBORU	NEKMEJENO TRAJANJE OBIRANJE GROZDJA	STRINA	GOVORICE	PRED-ANGLIJE	SATIRIK PETAN	OBLIKA ORGANIZ. PELA	REDNA ZAPOSILITEV PUMPA	PRVINA (ZNAK ČE) TUJ DVOGLASNIK	PESNIK GRUDEN OKUSEN SADEŽ						
GORA V POSOČJU		Ž. IME	PRIJETEN OČUTEK				PRED. MESA OB DRAMI JOŽICA AVSELJ									
SODOBNI SL. PESNIK (MART)				PREGANJANJE					NAŠ AERO	TODOBA GOLEGA TELESČA					KOPINSKI SPOJ	
POHAČA PERNATA ŽIVAL				POSLOVNI PROSTOR VELIKAN					VELEPOSANIK	AN. PEVKA (JOAN) DELIBES						
LATIN. VEZNIK		RUSKA RAVNINA GRABČAK-BIVALIŠČE					IZGUBA TEŽE, UNESEK GR. ČRKA						MANDE VIDMAR DEL FOTO-APARATA			
ŽENSKA OBLEKA ZA DOMA							OKRASNI GRM BIVŠI SEKRETAR OZN									
				PRIPAD. SLOVAN. NARODA				MASHA PŠOV GAJ								
	PESNICA NEGRJ			HUNSKI VLADAR	IGRALKA NEŽAN					OLGA KACJAN JEDRO H ATOMA				VOLKAN. IZMEČEK	OZEK KOS BLACA	
PLANET VENERA															ŽENSKI GLAS	
			SESTAVIL JANEZ KORENT	SOTESKA RADOVNE SORODNIK											HIŠNI BOS PRI RIM. PEVEC Z GASOM	
			KOČA	ZID					KRAJ PRI BREZICAH LISTEK OB NAKUPU							
	SLOG	TEŽA, ENBALAŽE	PRIOR				ŽABA SL. TEDNIK ZA FILM IN TV								ANA, KARIC 1000 kg	
DENAR ZA 400 ENOT															DEL GUBE	NEKD. TORŠKI VELIKAS
STENSKA OBLOGA							NAVHANG			TANTALHEI SIMON JENKO						
PERZIJA							EPEN OD ČUTOV				ZIMSKA PADAVINA					
DRUG V KOZOLCV															ŌČKA	

Za nagradno križanko št. 5 smo prejeli 203 rešitve. Žreb je nagrade razdelil takole:

1. nagrada — 600 din — Jožica Rozman, TOZD Medvode,
2. nagrada — 400 din — Damjana Cencelj, DSSS,
3. nagrada — 200 din — Marija Pogelšek, TOZD Trzenje.

Izrezek z vpisano rešitvijo nagradne križanke št. 6 pošljite na naslov: Kadrovski in splošni sektor AERO, Čuprijska 10, Celje. Na pisemsko ovojnico napišite: NAGRADNA KRIŽANKA 6. Pri žrebanju bomo upoštevali pravilne rešitve, ki bodo v našem uredništvu do petka, 14. septembra 1984.

PREBERITE, NE BO VAM ŽAL

Pri Mladinski knjigi je leta 1981 izšla knjiga, ki je ne moremo uvrstiti med romane ali novele, z naslovom **MOST V DŽUNGLI** B. Travna.

Avtor, ki je napisal več zanimivih romanov, zasnovanih na resničnih dogodkih iz njegovih potovanj po svetu, se je vedno podpisal s psevdonimom B. Travna. Njegovega pravega imena ne poznamo.

Most v džungli je pretresljivo, močno privlačno napisano delo, ki govori o dogodkih ob mostu v džungli, ki so ga zgradili vrtalci nafte. Zgodba se počasi odvija v razmaku nekaj dni in nam slika življenje preprostih, revnih Indijancev v mali vasi sredi džungle in njihove reakcije ob smrti malčka, ki utone v reki. Zgodba je preprosta pripoved o bolečini matere, ki je izgubila svojega otroka in o topli prijateljski pomoči sosedov materi ob veliki, nenadomestljivi izgubi.

Delo je napisano kot hvalnica — materam.

Avtor zanimivo niza dogodke in nas vse do otrokovega pogreba — konca knjige — pritegne k branju.

Morda boste pomislili, da takšno delo ni najprimernejše branje za poletne dni, vendar boste spoznali, da ni tako.

Avtor je za opis dogodkov v džungli uporabil tako pester in zanimiv jezik, vrsto duhovitih zapletov, da vam bo delo B. Travna — **MOST V DŽUNGLI**, zelo ugajalo.

PARK GORKEGA je kriminalni roman Martina Gruza Smitha, ki je lani izšel pri Državni založbi Slovenije. Knjiga obsega dva dela.

Zgodba se začne v moskovskem Parku Gorkega, kjer najdejo tri zmrznjena, pohabljen trupla. Primer prevzame glavni preiskovalec Arkadij Renko, vendar se v potek preiskave takoj vmešajo tako imenovani »državni interesi«, ki jih prinaša major Pribluda. Zgodba se razvije v zapleten primer mednarodnega kriminala, v katerega so med dru-

gim vpleteni bogati ameriški poslovnež, visoki birokrat v sovjetskem sodstvu in lepa Rusinja. Tudi prizorišča dogajanja se nenehno spreminjajo, od privilegiranih zabavišč, namenjenih sovjetskemu funkcionarjem prek moskovskega »dna«, do presenetljivega konca v okolici New Yorka. Čeprav je avtor romana Američan, je njegov oris razmer v Sovjetski zvezi precej natančen. Z zanimivimi in provokativnimi detajli je ustvaril prepričljivo vzdušje.

Delo je prevedel Branko Građišnik.

Roman Irwina Shawa — **BOGATAŠ IN REVEŽ** je izšel pri Pomurski založbi leta 1977, v ponatistu, v prevodu Jožeta Hradiča.

O vsebini le to: Roman je zgodba o življenju ameriške družbe z orisom pester panorame ameriških družbenih razmer. Spoznamo družino Jarachovih — živčno razrvano mater Mary, ki je nesrečna zaradi razbitih sanj, ki jih ob svojem grobem in neusmiljenem možu Axelu ni mogla uresničiti. Razen sina Rudolpha, ki postane uspešen poslovnež in uresničitelj ameriškega sna, sta jo sin Thomas — »črna ovca« družine in hči Grethchen s svojimi številnimi ljubimci zelo razočarala. Roman je prefinjeno zastavljena pripoved o psihi človeka na dnu in na poti na vrh.

Roman je izšel v treh knjigah, vendar o podrobnejši vsebini ne bi pisala, ker smo zgodbo gledali v dramatisirani obliki v filmu in televizijski nadaljevanki z enakim naslovom.

In zakaj vam knjigo priporočamo v branje? Predvsem zato, ker je pisana beseda še vedno natančnejša pri opisu čustev in razmišljanj posameznih junakov, v tem in seveda tudi drugih podobnih delih.

Knjigo Pavleta Zidarja — **DVE POSTELJI** sestavljata dve zgodbi. Prva je pripoved o študentu slavistu, ki ga mobilizirajo partizani, od katerih pa po nekih čud-

nih peripetijah pobegne. Vendar ga kaj kmalu ujamejo Nemci, ki ga odpeljejo v taborišče. Študent — Mirko preživi, po vrnitvi diplomira, postane profesor v neki trški sredini, se poroči in živi svoje prazno življenje, polno očitkov — drugih in svojih.

Druga zgodba pa avtobiografsko opisuje življenje učitelja in pisca, ki je razpet med svoje ideje o moči besede in resnice ter med vsakodnevnih naloge učiteljevanja, vzgajanja k poslušnosti in ljubezni do domovine in ljubezenskimi dogodivščinami.

Poznavalcem pisanja Pavleta Zidarja bosta obe zgodbi gotovo ugajali, saj sta pisani v enostavnem jeziku, brez fraz, ki jih je avtor v prejšnjih delih tako rad uporabljal. Zato sta zgodbi, ki ju boste prebrali, človeško verjetni, kdaj pa kdaj smešni, takšni, kakršno je po navadi življenje.

Knjiga **DVE POSTELJI** je izšla lani pri Cankarjevi založbi in Državni založbi Slovenije. Zgodbi imata naslov: Matkurja in Dve postelji.

Ljubitelji dobrega, duhovitega branja, boste prišli na svoj račun — zato — berite, ne bo vam žal.

Dora Rovere

Celje - skladišče
D-Per

452/1984

1119841830,6

COBISS •